

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

935
Պրովետարներ բարձր յերկրների, միացե՛ք!

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ
ՎԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 25

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ժ Ո Ղ Ո Վ Ա Թ Ո Ւ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСПОДАВЕНИЯ
Академии Наук
СССР

368(47)

Պ-48

Հ Ի Ա Տ Ա Ր Ա Վ Ո Ւ Թ Յ ՈՒ Ն Պ Ե Տ Ա Պ Ի

Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն

1926

MAR 2010

Ca 1297

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների, միացե՛ք!

Յ Ա Ն Կ

Յերես

- 1. Պետական ապահովագրությունը, յերկու տարվա աշխատանքների արդյունքը և ապագա անելիքները. Ա. Գ.—ի 3—10
- 2. Պետական ապահովագրության իրավական հիմունքները. Ա. ԳԱՐԱՄՅԱՆԻ 11—21
- 3. Խրհիթ-ընթերցարանի աշխատանքները Պետապի վերաբերյալ 22—27
- 4. Գործակալի գրույցները գյուղացու հետ ապահովագրության մասին 28—42
- 5. Կենդանի զեկուցում Պետապի մասին—պիես 43—94
- 6. Քառյակներ 95—96

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ
ՎԱՐՁՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 25

Պ Ե Տ Ա Կ Ա Ն

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Վ Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Պ Ե Տ Ա Պ Ի
Յ Ե Ր Ե Վ Ա Ն 1926

43.374

11 9 JUL 2013

ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՊԱՅՈՎԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆԸ, ՅԵՐԿՈՒ ՏԱՐՎԱ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔԸ ՅԵՎ ԱՊԱԳԱ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ

Ապահովագրությունը նորություն չի:

Քանի մարդս գազաններից չէր տարբերվում և վայրենի կյանք էր վարում, նա վոչ մի բանի մասին չէր մտածում:

Բայց հենց վոր մի քիչ ավելի խելքի յեկավ, և ավելի կրթված դառավ, նա սկսեց սև որվա մասին հոգս քաշել, ետրվա ձեռքն ընկածից մի բան հետ դնել վաղվա համար:

Ուրիշ խոսքով՝ նա սկսեց իր ապրուստի ապահովության մասին մտածել, վոր անհաջողության ժամանակ դատարկածեն չմնա:

Հենց վաղվա մասին ետ՝ հոգս քաշելը, սև որվա համար պահուստ ունենալն ապահովագրության ամենապարզ, հասարակ ձևն է, վոր մարդիկ դեռ շատ ու շատ վաղուց գիտեցին, և վորին մենք ասում ենք՝ «սև որվա համար խնայողություն անել»:

Բայց ետ տեսակի ապահովագրությունը—յերբ ամեն մարդ, կամ ամեն մի ընտանիք ինքն իրա մասին և հոգս քաշում, խնայողություն անում—չի կարող իր նըպատակին հասնել:

Ամեն մարդ խո չի՞ կարող ենքան հետ զցած փող ունենալ, վոր դժբախտության ժամանակ լիուլի իր ցավը հոգա:

60377.67

ՏՐԵՍՏԻ Ա.Ռ.Ս.ՋԻՆ ՏԳՍՐԱՆ

Գրառեպլար 706 բ. Գառվեր 3377 Տիրաժ 1500

Շատ անգամ փորձանքը վրա յե հասնում է նախախտ ժամանակ, վոր մարդ կամ իսկի հոգեպահուստ չունի, կամ ունեցածը շատ ու շատ քիչ է լինում և ցավին դարձան անել չի կարող:

Իսկական ապահովագրությունն է՛ն կը լիներ, յերբ դուրսմի, փորձանքի ժամանակ մարդս կարողանար իր վնասը ծածկել, իր դարդը հոգալ, յառանց հարցնելու, թե նա ինքն եղբան փող ունի՞ հեռ գցած, թե վո՛չ:

Իսկ եղ բանը կարելի յե անել, յերբ սե որվա մասին վոչ թե ամեն մարդ ջոկ-ջոկ է հոգս անում, այլ ամենքը մեկտեղ, ամբողջ հասարակությունը միասին են մտածում ու խնայողություն անում և խնայած, հեռ գցած փողերը գառնում են ամենքի սեփականությունը և դրժբազդության ժամանակ վնասվողներն ոգտվում են նրանից հավասար իրավունքով:

Սա յե իսկական ապահովագրությունը:

Եսքան գեղեցիկ ու լավ է ապահովագրության դադարը:

Իայց ես գեղեցիկ ու լավ գաղափարը՝ խոշոր փողատիրական և հոգատիրական յերկրներում փոխանակ ամբողջ ժողովրդի, մանավանդ քյասիբ-քյուսուրի՝ ագտին ծառայեցնելու, վերցրել ու դարձրել են մարդկանց խարելու, թախանելու և փող վաստակելու մի հեշտ միջոց, ճիշտ ենպես, ինչպես նույն բուրժուայները և փողատերերն ոգտվում են՝ հոգուա իրենց գրպանի՝ գիտությունից, նորանոր գյուտերից և բոլոր եղ տեսակի բարիքներից:

Ի՞նչ են ասում նրանք:

Նրանք ապահովագրում են վոչ թե խեղճ ու կրակ գեղականի ցանքան ու անասունը, այլ հարուստներին մեծ-մեծ, քարաչեն աները, խանութների խոշոր ապա-

կիները, սիրուն վտաները, մագերը, դործարանները, աների շքեղ սարք ու կարգը և այլն, վորոնցից կարող են շատ փող վերցնել և քիչ ըիսկ անել:

Իսկ խորհրդային իշխանությունը ինչպես գիտությունն ու տեխնիկան դարձրեց աղքատների սեփականություն, ինչպես դպրոցների դռները բաց արեց ամբողջ ժողովրդի առաջ, ճիշտ եղպես ել նա կարողացավ ապահովագրությունը դարձնել ամենքի ոգտին ծառայող դործ, կարողացավ ապահովագրությունը մտցնել գյուղացու խրճիթը, վոր նեղ որին աղքատ դյուղացին տանց նեցուկի չմնա:

Որհորդային իշխանությունը թանգանոց հայելինների փոխարեն ապահովագրում է գյուղացու ցանքան ու անասունը:

Ես ասածներից արդեն յերևում է, թե ինչո՞ւ մեզանում ապահովագրությունը պետական է և համաժողովրդական է, ընդհանուրի համար է, և վոչ թե ուրիշ յերկրների նման անհատների, հարուստների և առևտրականների մասնավոր դործ:

Մեր տեսակի ապահովագրությունը միմիայն խորհրդային իշխանությունը կարող է ունենալ, վորովհետև միմիայն նա յե իսկական ժողովրդական իշխանությունը:

Դրա համար ել, թեև ապահովագրության գաղափարը շատ ու շատ հին է, բայց նա իրականություն գառավ միայն վերջին ժամանակներս, խորհրդային իշխանության որով: Նա ընդամենը 5 տարվա կյանք ունի, սկսած 1921 թվից: Իսկ հայաստանում պետական ապահովագրությունը մտել է միայն 1924 թվից:

Առաջին տարին մտցրել է յինք ցանքսերի ու այգիների ապահովագրություն միմիայն կարկտահարության

դեմ և են ել շատ քիչ գումար եր նշանակված վնասները համար:

Հացահատիկների և բանջարանոցների մեկ դեսյատինին նշանակված եր 15 ու. բամբակի և թուփունի մեկ դեսյատինին՝ 25 ու., և այգիների մեկ դեսյատինին՝ 30 ու.:

Հենց առաջին տարում (1924-ին) փորձը ցույց տվեց, թե ինչքան տեղին եր ցանքսերը կարկտից ապահովագրելը:

Հայաստանում հազար գյուղից 245-ի ցանքսերը կարկտահար յեղան:

Ամեն մի հարյուր դեսյատինից 8 դեսյատին կարկտին զո՛հ գնաց: Իսկ դա փոքր թիվ չե, վորովհետե Թուսաստանում 100 դեսյատինից մեկ ու կես դեսյատինի կարկտահար լինելն արդեն խոշոր վնաս է համարվում:

Հայպետապն իր հավաքած 80 հազար ուրբուր գիմաց ստիպված յեղավ վճարել 87 հազար ու. վնաս:

Հայաստանի 132 հազար անտեժուրթյուններից 18 հազարը կարկտից վնասվեցին, վորոնց ամեն մեկին գալիս է մոտ մեկ դեսյատին:

Նշանակում է՝ 1924 թվին Հայաստանում կարկուտը վնասեց 18 հազար դեսյատին ցանքս ու այգի:

Յեթե հաշվելու լինենք եզ 18 հազար դեսյատին ցանքսի իսկական արժեքը, կը տեսնենք, վոր մեր գյուղացիութունը կորցրել է 720 հազար ուրբլի, կամ 360 հազար փութ հաց, վոր 36 հազար հոգու տարեկան սնունդ է:

1925 թվին ցանքսերի ապահովագրության վրա ավելացավ նաև անասունների ապահովագրությունը, վորի շնորհիվ մեծ ոգնություն հասավ մեր յերկրի անասնապահությանը:

Ինչպես ցանքսերի համար եր, ենպես ել անասունների համար սկզբում քիչ գումար նշանակվեց, վորովհետե դեռ անփորձ էյինք և հարկավոր եր զգույշ գործ բռնել:

Կոփը վնասվելու, սատկելու դեպքում՝ նրա գինը նշանակված եր 10 ու., յեզան և մատակին՝ 20 ու., գոմեչին՝ 25 ու.:

Անասունների ապահովագրությունը մացրած եր 1925 թ. հունվարի 1-ից:

Մինչև հոկտեմբերի 1-ը, 9 ամսվա մեջ, Հայաստանում կոտորված անասունների թիվը հասավ մոտ 11 հազարի:

Դրանց իսկական արժեքն անում է մոտ կես միլիոն ուրբլի:

Դրա դիմաց Պետապը վնասվածներին վճարել է 125 հազար ուրբլի:

Յերկու տարվա փորձից հետո ավելի ու ավելի պարզվեց ցանքսերի և անասունների ապահովագրությունից գյուղացու ստացած մեծ ոգուտը, Պետապն ավելի վստահություն ստացավ դեպի իր գործը և գյուղացիք սկսեցին ավելի ու ավելի հավատքով վերաբերվել դեպի ապահովագրությունը, փոխանակ նրանից յերկյուղ անելու:

Դրանից հետո արդեն ամենքն սկսեցին մտածել ապահովագրությունն ե՛լ ավելի խորացնելու, տարածելու մասին, գյուղացու շահերին ե՛լ ավելի մոտեցնելու մասին:

Դրա հետևանքն են յեղավ, վոր 1926 թվի համար թե՛ ցանքսերի և թե՛ անասունների ապահովագրինն (են փողը, վոր Պետապը պիտի տա վնասվողին), ավելացրին:

Հայաստանի կենտրոնական և յուրաքանչյուսների (կոապուլացիա և այլն) մեկ դեպքում իրենց անդամները հիմա նշանակված է 30 ուրբի, բամբակին և թուխունին՝ 80 ու., այգիներին՝ 60 ու.:

Իսկ անասունների համար—կովին՝ 25 ու., յեղան և մատակին 30 ու., գոմեշին՝ 40 ու.:

Բացի այդ, ես տարի ավելացել է նաև ձիերի ապահովագրությունը, վորի արժեքը (ապահովագրի) նշանակված է 40 ուրբի:

Մյուս կողմից՝ խոշոր չափով իջեցրած է նաև ապահովավճարը, այսինքն՝ ցանքատիրոջից ու անասնատիրոջից (ապահովագրվողից) վերցնելիք փողը:

Յեթե 1925 թվին գյուղացին Պետապին տալիս էր՝ սենք՝ մեկ ուրբի, հիմա արդեն պիտի տա 60 կոպ., այսինքն անցած տարվա վրա 40 տոկոսով պակաս:

Գյուղական անասնությունն ևս ձևով ոգնություն հասնել շատ տեղին էր:

Վերջին վեց ամսվա մեջ կոտորված (ստակած) անասունների թիվը յեղել է ճիշտ էնքան, ինչքան անցյալ տարվա 9 ամսվա մեջ (11 հազար):

Սա նշանակում է, վոր Հայաստանում անասունների կոտորվելը պատահական բան չի, վոր ապահովագրությունը չի կարող մեկ-յերկու տարվա համար լինել, այլ յերկար տարիների համար է, վոր ես գործը (ապահովագրությունը) լուրջ խնդիր է և նրա վրա շատ մեծ ուշք պետք է դարձնել:

Ես բոլորը ցույց են տալիս, վոր ժողովուրդն էլ իր կողմից պետք է ավելի դիտակից լինի, ավելի ուժեղ կերպով մասնակցի ապահովագրության գործին, վորն ամբողջովին գյուղացիության ոգտին է ծառայում:

Յերեք տարվա մեր աշխատանքի արդյունքները տեսնելով՝ մենք կարող ենք ավելի վստահ կերպով վոչ միայն Պետապի ստանալիք ու տալիք փողերը հուսալից գյուղացիության վորոչև (նախահաշիվ կազմել), այլ նաև մենք կարող ենք՝ ստանց քաշվելու և ստանց վախենալու, մեր ամբողջ կազմը և նրա գործունեությունը դնել ապահովագրության իսկական տիրոջ՝ բանվորների և աշխատավոր գյուղացիների առաջ, վոր նրանք ազատ-համարձակ ամեն բան տեսնեն ու քննադատեն:

Եղպես անել կարող ենք մենք խորհրդային իշխանությունից մեջ, վորովհետև մեր ապահովագրության նրպատակը փող վստակելը չի, այլ գյուղացիությանն իսկական ոգնություն հասցնելը:

Եղպես անել չեն կարող բուրժուական ապահովագրական ընկերությունները, վորովհետև նրանք միայն թալանով են զբաղված և մահու չափ վախենում են ժողովրդի քննադատությունից:

Շատ շուտով մենք էնպես պիտի անենք, վոր սրանից հետո մեր ամբողջ աշխատանքի վրա գյուղացիությունն իր հսկողությունը, իր աչքն ունենա՝ իր բնորոշ մարդկանց միջոցով:

Մեր գործն եսպես սարքելով՝ մենք սրանից հետո կարող ենք էլ ավելի ընդարձակել պետական ապահովագրությունը և ժամանակին հասնել մեր ցանկացած, վերջնական նպատակին:—

Այսինքն՝ ապահովագրություն մտցնել վո՛չ միայն կարկտի դեմ, այլև սոհասարակ ամեն տեսակի զուլումների և դժբաղդությունների դեմ (չորություն, հիվանդությունների, հեղեղի (սերավի), մկների, ցուրտի

և այլն և այլն), կամ ավելի կարճ ասած՝ անբերրիութեան դեմ:

Յեւ ինչքան խորհրդային իշխանութիւնը զորանում ու ամբանում է, ենքան անբերրիութեանից ապահովագրութիւնը չերազից իրականութիւնն և դառնում և վերջ է վերջո գլուխ կը դա:

Ա. Գ.

Ս. ԳԱՐԱՄՅԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

Ապահովագրութիւնն առհասարակ գոյութիւն ունի վոչ միայն Խորհրդային Միութեան մեջ, այլև բոլոր կապիտալիստական պետութիւններում: Բայց ինչպես Խորհրդային պետութեան բոլոր հիմնարկներն են տարբերվում այլ յերկրներում նման հիմնարկներից, նույնպես և ապահովագրութեան գործն է զբաղման տարբեր հիմունքների վրա մեզ մոտ և կապիտալիստական յերկրներում:

Կապիտալիստական յերկրներում ապահովագրութեան գործը գտնվում է կապիտալիստների ձեռքում, և վորովհետև ապահովագրութեան գործը պահանջում է խոշոր դրամագլուխ, կազմվում են փայտախրական ընկերութիւններ կապիտալիստներից: Ինչպես վոր մասնավոր կապիտալիստներն առհասարակ աշխատում են բոլոր ձեռնարկվելիք աշխատանքներն այնպիսի հիմքերի վրա դնել, վոր կարողանան ոգուտ ստանալ, նույնպես և ապահովագրութեան գործը նրանց ձեռքում հարստանալու և շահագործելու միջոց է:

Խորհրդային ապահովագրութիւնը նախ և առաջ գտնվում է պետութեան ձեռքում (այդ պատճառով կոչվում է Պետական Ապահովագրութիւն), յերկրորդ, ապահովագրութեան գործով կարող է զբաղվել միայն մեկ հիմնարկութիւն, այն է՝ Պետական ապահովագրութեան վարչութիւնը, կամ կրճատ՝ «ՊԵՏԱՊԸ»:

Այդպիսով, ինչպես դպրոցները, հիվանդանոցները, զեղաները խորհրդային պետութեան մեջ ծառայում են ժողովրդի կարիքներին, առանց մի վորևէ ոգտի համար, նույնպես և Խորհրդային ապահովագրութիւնը կյանքի յե հրավիրված ժողովրդական անտեսութիւնը պահպանելու զանազան պատահարներին:

Պետական ապահովագրութիւնը բաժանվում է՝

- ա) կյանքի ապահովագրութեան և
- բ) գույքի ապահովագրութեան:

Գյուղատնտեսութեան համար առանձին նշանակութիւն ունի գույքի ապահովագրութիւնը, վորը և հետագայում բոլորը կը վերաբերվի գույքի ապահովագրութեանը :

Գույքի ապահովագրութիւնը լինում է՝ ապահովագրութիւն կրակից, բույսերի ապահովագրութիւն կարկտահարութիւնից և անասունների ապահովագրութիւն սատկելուց :

Հայաստանի իրականութեան համար առանձին նշանակութիւն ունեն վերջին յերկու տեսակը՝ կարկտահարութիւնից և անասունները սատկելուց ապահովագրութիւնները :

Բույսերի ապահովագրութիւնը ստորաձևում է զաշտարույսերի, բանջարանոցների, այգիների և սոճասարակ բոյսեր բուսական կուլտուրաների վրա : Բացի այդ, յետեւ բույսերը վնասվում են նաև հեղեղից և մրրիկից, վորոնք առաջանում են կարկտից, Պետապն ևս պատասխանատու յե :

Կարկտահարութիւնից պատասխանատուութիւնն սկսվում է առաջին կարկտառ տեղալուց մինչև հունձքի վերջը :

Անասունների ապահովագրութիւնը տարածվում է առ այժմ 1 1/2 տարեկան և բարձր հասակի խոշոր յեղջյուրավոր անասունների վրա, և 3 տարի և բարձր հասակ ունեցող ձիերի, ջորիների վրա :

Պետական ապահովագրութիւնը պատասխանատու յե անասունների սատկելուց հետեւյալ դեպքերից .

- 1. Բոլոր տեսակի վարակիչ և վոչ վարակիչ հիվանդութիւններից .
- 2. Գազաններից, կայծակից, հրդեհից և այլ դժբախտ դեպքերից .
- 3. Անբուժելի հիվանդ անասունները, վորոնք անպէտք լինելով տնտեսութեան մեջ՝ մորթվում կամ սպանվում են անասնաբուժի կարգադրութեամբ :
- 4. Վարակիչ հիվանդութեան պատճառով՝ անասնաբուժի կարգադրութեամբ՝ սպանելուց :

Ինչպես բուսական կուլտուրաները կարկտահարութիւնից, նույնպես և անասունների ապահովագրութիւնը սատկելուց լինում են կամավոր և պարտադիր կոպարային :

Պարտադիր կոպարային ապահովագրութիւնը նշանակում է, վոր ապահովագրութիւնը պարտադիր է ինչպես բոլոր ազգաբնակչութեան համար, նույնպես և «ՊԵՏԱՊԻ» համար, վոչ վոր իրավունք չունի շարահովագրելու իր այն գույքը, վորը հայաստանում է պարտադիր կերպով ապահովագրած, իսկ «ՊԵՏԱՊԻ» իրավունք չունի դժբախտ դեպքում վնասը չբավարարել, բացառյալ զեղծարարների և ապահովագրվող գույքը թաղանթների :

կոպարային ապահովագրութիւն նշանակում է, վոր ապահովագրվում է գույքը վոչ թե իր իսկական արժեքով, այլ սահմանվում է վորոչ միջին դումար, ալելի քիչ քան իսկական արժեքը, մոտավորապես հավասար մեկ յերրորդ իսկական արժեքի :

Կամավոր ապահովագրութիւն նշանակում է, վոր յուրաքանչյուր քաղաքացի իր ազատ կամքով իրավունք ունի ապահովագրելու իր գույքը : Այժմ հարց է ծագում, թե ի՞նչ կարիք կա պարտադիր ապահովագրելու, յետեւ յուրաքանչյուրը կամավոր կարող կարող է ապահովագրել տալ իր գույքը, ցանկացած ժամանակին : Այդ հարցը շատերն են տալիս, ծանոթ չլինելով ապահովագրութեան հետ : Պատասխանը պարզ կը լինի, յետք մենք այնպես մոտենանք հարցին, վոր այդ պատահարները, վորոնք ապահովագրվում են կրակից, կարկտահարութիւնից, անկումից, վնաս են հասցնում վոչ թե առանձին անհատներին, այլ ամբողջ ազգաբնակչութեանը, իսկ հասարակական շարիքի դեմ պայքարելու պարտականութիւնը դառնում է պետական մեծ հոգսերից մեկը :

Այժմ վոչ վոր չի ստում, վոր պետք չե պարտադիր գինակոչութիւնը և գործը, և վոչ վոր չի առաջարկում ընդհանուր թշնամու դեմ կովելու իրավունքը վերապահել առանձին անհատներին, ըստ իրենց կամքի, այլ հակառակն ենք դիտակցում, վոր պետութիւնը պարտավոր է ընդհանուր ուժերով պահպանել յուրաքանչյուր քաղաքացու Ֆիզիքական գոյութիւնը, չթողնելով այդ հարցի լուծումն առանձին քաղաքացիների կամքին : Այժմ վոչ վոր չի բողոքում անասունի պարտադիր սրսկումից ժանտախտի դեմ, պարտադիր ուսման դեմ և այլն, իսկ յեղել է ժամանակ, վոր անդիտակցութեան պատճառով բողոքել են, դժգոհել են . այժմ էլ պարտադիր ապահովագրութեան դեմ բողոքում են միայն չհասկացողները :

Պարտադիր ապահովագրութիւնը, ասացինք, ապահովում է վոչ գույքի ամբողջ արժեքը, այլ նրա վորոչ մասը, ուրեմն, կամավոր ապահովագրութիւնը լրացնում է պարտադիր ապահովագրութեանը :

Պարտադիր ապահովագրութիւնը, ասացինք, ապահովում է վոչ գույքի ամբողջ արժեքը, այլ նրա վորոչ մասը, ուրեմն, կամավոր ապահովագրութիւնը լրացնում է պարտադիր ապահովագրութեանը :

թյունը, ավելացնելով ՊԵՏԱՊԻ պատասխանատվությունը և մոտեցնելով այդ գումարը ապահովագրվող գույքի իսկական արժեքին:

Պարտադիր ապահովագրությունն ավելի մեծ գումարով, իսկական արժեքով, չի ապահովագրվում նրա համար, վոր մեծ գումարով ապահովադրելու դեպքում պետք է վերցնվի համեմատ և մեծ վճարներ (ապահովագին), իսկ այդ՝ չքափոր և միջակ դասի ուժերից վեր է:

Ուրեմն պարտադիր կոպարային ապահովագրությունը մտցրված է ի նկատի ունենալով գլխավորապես չքավոր և միջակ դասի շահերը, այդ պատճառով է հենց, վոր ամենից ցածր չքավորն էլ կարողանում է ապահովագրել իր ցանքը և անասունը: Նրանք, ովքեր չեն կարողանում վճարել թեև շատ չնչին սահմանված վճարները, նրանց բոլորովին կամ կես մասով պատում են ապահովագրության վճարներից (ապահովագնից) և բայց ցանքը կարկտահարվելիս, անասունը սատկելուց ՊԵՏԱՊԸ վճարում է նրանց վնասը մյուսների հետ հավասար:

Կամավոր ապահովագրությամբ յուրաքանչյուր քաղաքացի այն ժամանակ է ապահովագրում իր գույքը, յերբ դրամ է ունենում, պարտադիր ապահովագրությամբ ամբողջ ազգաբնակչության ցանքը, անասունը հոկտեմբերի 1-ից (այդ թիվը համարվում է պարտադիր ապահովագրության սկիզբը) հաշվվում է ապահովագրված, բայց այն քաղաքացիները, վորոնք հնարավորություն չունեն իսկույն վճարելու սահմանված վճարները (ապահովագները), կարող են վորոչ ժամանակով հետաձգել իրենց վճարվելիք գումարները, կամ վճարեն մաս-մաս, միևնույն ժամանակ այդպիսի քաղաքացիների ցանքը և անասունը ապահովագրված է համարվում ընդհանուր կարգով և դժբախտության դեպքում ՊԵՏԱՊԸ վճարում է վնասը, թեև տուժած ապահովագրվողը չի վճարել կամ լրիվ չի վճարել իրեն վրա դրված վճարները: Դա նշանակում է, վոր պարտադիր կոպարային ապահովագրությունը վորոչ չափ վարկով է ապահովագրում:

Այդպիսի մեծ արտոնությունները, կան քաղաքացիներ, վոր աշխատում են ի շարք գործադրել, այն է՝ աշխատում են ավելի հետաձգել վճարը, քան այդ թույլատրված է հրատարակված կառավարական որենքով, կամ ել բոլորովին չեն ուզում վճարել:

այդպիսի քաղաքացիները դեմ գործադրվում են վարչական, հարկադրական միջոցներ, և դանձուժը, բացի այդ, կատարվում է տուգանքով:

Ցանկանալով կամավոր ապահովագրությունը մոտեցնել դյուղացիության լայն խավերին, ՊԵՏԱՊԸ մտցրեց այդպես կոչված կամավոր խմբակային ապահովագրություն, ցանքսերը կամավոր ապահովագրելու դեպքում պետք է խումբը բաղկացած լինի վոչ պակաս 10 տնտեսությունից, իսկ անասունների ապահովագրության դեպքում խումբը պետք է բաղկացած լինի վոչ պակաս 1—4 գյուղի ամբողջ անասուն ունեցող տնտեսությունները թվից: Այդ ապահովագրությամբ կարելի յե կամ դեղչ անել 5 տոկոսի չափով, կամ ել ապահովագնի կես մասը թույլատրել մտցնելու մեկ ամսից հետո:

Ստորև բերվում են ամփոփված տեխնիքական կանոնները:

1. ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

1. Ընդհանուր ցուցակագրությունը կատարվում է անասունների համար աչնանը, իսկ բույսերի համար գարնանացանն ավարտելուց:

2. Տարվա ընթացքում անասունները տնտեսության մեջ ավելանալիս՝ 7 օրվա ընթացքում, փոքրահատակները ապահովագրական հասակի հասնելիս մեկ ամսվա ընթացքում, անասնատերը հայտնում է դյուղխորհրդին և ստանում է նրանից վկայական:

Յեթե նոր անասունի համար չունենաք վկայական, ձեր անասունը ապահովագրված չի համարվում:

3. Ցուցակագրության ժամանակ պետք է ճիշտ, առանց թաղցնելու, ցույց տաք ձեր ցանած տարածությունը և ձեր անասունները, դրել տալով յուրաքանչյուրի հասակը և գույնը: Բույսերի և անասունների ցուցակագրությունն ունի խոշոր նշանակություն կարկտահարության, անասունի սատկելու դեպքում, և դրա համար պետք է ցուցակագրության ներկա լինի տան մեծը, կամ ընտանիքի այն անդամը, վորն իրենց ցանքսի և անասունների մասին ճիշտ և պարզ տեղեկություն ունի:

4. Յեթե դուք գիտեք, վոր ցուցակագրության ժամանակ ճիշտ ցույց չեք տվել իսկական ցանքսի տարածությունը և անասունի

քանակը, նրա նշանները, նախորոք պետք է հայտնեք գյուղխորհրդին, վոր նա ավելացածի համար ավելի դումար դանձի. ձեր հայտարարությունը պետք է լինի անսպասման մինչև կարկտի դարը և անասունների հիվանդանալը և սատկելը:

2. ԳԱՆՁՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

5. Գանձումը կատարվում է հատուկ նշանակված դանձողի կողմից:

6. Գանձման դումարի համար դանձողը պարտավոր է տալու ապահովագրվողին անսպասման միայն ՊԵՏԱՊԻ անգորրբադիրը, իր ստորագրությամբ և ՊԵՏԱՊԻ կնքով կնքված. արգելվում է տալու դանձված դումարի դիմաց հասարակ, մասնավոր ստացականներ:

Այդ կետի ճիշտ իրադրման վրա ստալին հերթին պետք է հսկի ինքը դուրյացին:

7. Գանձումները վոչ մի դեպքում չի կարելի ձգձգել այսորվադը դցելով, և պարտավոր եք մինչև մարտի 31-ը 1926 թ. վճարել դանձողին:

8. Յեթե ապահովագրվողը Պետապին վճարելիք դումարները լիովին չվճարի մինչև մարտի 31-ը, նրա վրա կգա տույժ՝ առաջին ուշացրած ամսվա ընթացքում 5 տոկոսի չափով, այսինքն՝ վոր մուծի մարտի 31-ից հետո մինչև ապրիլի վերջը, իսկ յեթե չմուծի ապրիլ ամսվա ընթացքում, նրանից հետո տույժը ավելանում է չգանձված դումարի վրա 10 տոկոսի չափով:

Մարտի 31-ից և հետո գանձումը կատարվում է անվիճելի, հարկադրական վարչական կարգով:

9. Գործակալը յուրաքանչյուր ապահովագրվողին ուղարկում է գանձողի միջոցով ծանուցագիր, ուր նշանակված է վճարվելիք դումարը, հետույթ, կոպար և վճարելու վերջնաժամկետը: Կամ ել վերոհիշյալի մասին իրազեկ է անում գյուղացիներին գյուղխորհրդի միջոցով:

10. Անասունների և բույսերի ապահովագների գանձումը կատարվում են միասին:

3. ԼՈՒԾԱՐՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

11. Կարկտահարության ժամանակ յուրաքանչյուր կարկտից տուժած անտեսության մեծը, կամ այդ անտեսության տեղյակ ան-

դամը դիմում է գյուղխորհրդին, վոր նա արձանագրի անունը, հայրանունը և ազգանունը՝ (անսպասման նույն անունը, հայրանունը և ազգանունը՝ ինչպես դուք դրել եք ավելի ցուցակագրության ժամանակ) տուժած կարկտից սառնայի անունը, դաշտի անունը, տուժած բույսերի անունները և փչացած տարածությունը դեսյատինով կամ տեղական չափով:

Յեթե դուք սխալվել եք կամ մոռացել եք գյուղխորհրդին ասելու կարկտից անմիջապես հետո, վոր նա ձեր վնասը վերևում հիշված ձևով արձանագրի, դուք պետք է այն հանձնաժողովին—վորը լիազորված է կարկտահարված արտերը նայելու—հայտնեք, վոր նրանք լրացնեն տուժողների ցուցակը և վերջապես, յեթե նորից չգրվի ձեր վնասը և այս անգամ դուք պետք է կարողանաք մինչև հունիսը տեղեկացնել Պետապի գործակալին: Միայն այդպիսի դեպքում բաց թողնված, չցուցակագրված կարկտահար անտեսությունը կարող է ստանալ իր վնասի բավարարումը, իսկ յեթե տրնտեսությունը մոռացության տա իր վնասի մասին հայտնելու—ցուցակագրելու, ընդունված ձևով, և հայտնի հունիսից հետո, այդ կարկտահար անտեսության վնասը չի բավարարվի վոչ մի դեպքում:

12. Անասունը հիվանդանալու և սատկելու դեպքում պարտավոր եք նույն օրը կամ վոչ ուշ քան հիվանդության և սատկելու մյուս օրը հայտնելու գյուղխորհրդին:

Յեթե դուք հիվանդության մասին չհայտնեք մյուս օրը գյուղխորհրդին, այլ հայտնեք միայն սատկելու մասին, կամ յեթե հայտնում եք հիվանդության մասին, իսկ չեք հայտնում մեկ օրվա ընթացքում սատկելու մասին, ձեր սատկած անասունի վնասը կարող է մերժվի և դուք կը մնաք չբավարարված:

13. Յեթե ցանկանում եք վնասն ստանալ, դուք ինքներդ պետք է պահանջեք, վոր գյուղխորհրդը յերկու վկաներով գան և ձեր սատկած անասունը տեսնեն և իսկույն կազմեն Պետապի տպված բլանկի վրա ախտը, բայց չմոռանալ, վոր ախտը յերեք օրից ավել չի կարելի ուշացնել և իսկույն ախտը հանձնել գործակալին, այլ վոչ թե պահել զբաղանումը ամիսներով:

14. Յեթե պարզվեց, վոր անասուններիդ կեղծ կամ վոչ ճիշտ տեղեկություն եք տվել, կամ նոր գնված անասունի մասին չեք հայտնել, վնասն անսպասման կը մերժվի. նույնը և բույսերի համար:

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

15. Անասունների վարակիչ հիվանդութիւնը խոշոր վնաս կարող է հասցնել գյուղի բոլոր անասուններին, վտանգավոր է այդ անասունի թե՛ միսը և թե՛ կաշին ոգտագործել, վորովհետև հարկավանիչ առողջ անասուններն էլ կը վարակվեն և կը սատկեն, այդպիսի բոլոր դեպքերում պետք է միտք կաշիի հետ գյուղից գուրս խորը թաղէք կամ վառէք, այլ վոչ թե պղծ շներին, ինչպես այդ ձեզ մոտ ընդունված է :

Շատ ժամանակ գյուղացին միտք դցում է շներին, իսկ կաշին վերցնում է տրեխի համար, չմտածելով, վոր շահում է 10 ուրլի կաշիի վրա, իսկ վարակում է գյուղի և նրա հետ իր մնացած բոլոր անասունները :

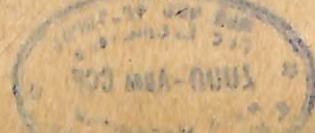
Դուք այդպիսի դեպքում ժողովրդի և պետութան թշնամին եք: Պետապը սույն կետում հիշված բոլոր անկման դեպքում չի վրձարում սատկած անասունի վնասը, պատժելով ձեզ անվուրջի վերաբերմունքի համար դեպի ձեր և մյուս քաղաքացիներին հարստութիւնը:

16. Յերը անասունը սատկում է վտար կոտորվելուց, վայր ընկնելուց, վորը պատուվելուց, գաղաններից և այլ նման դժբախտութիւններից, այն ժամանակ անասնարուժի, բուժակի կամ գյուղխորհրդի գիտութիւնը և թուղթովութիւնը մորթում եք անասունը, Պետապն այդպիսի դեպքում մսի համար պահում է լրիվ վնասի 40 տոկոսը:

17. Յեթե անասնատերն իր անասունը մորթում է մսի համար, ծախելու կամ հենց ուտելու համար, իստիվ արգելվում է ցույց տալ այդպիսիները ինչպես սատկած կամ հիվանդութեան պատճառով մորթված—այդպիսի դեպքում Պետապը վոչ թե մերժում է վնասը տալուց, այլ անասնատերն ինչպես չարամիտ՝ կենթարկվի դատական պատասխանատուութեան:

18. Անասունից վնասը պահանջիր, վոր գործակալը տեղում քննի և վճարի անմիջապես, բայց հետեիր վոր մեկ ամսից չուշանա:

19. Յեթե անասունը ժամանակավոր տեղափոխում էս մի այլ տնտեսութիւն, պարտավոր էս 7 ուրվա ընթացքում հայտնել գործակալին կամ գյուղխորհրդին, հակառակ դեպքում, սատկելու դեպքում վնասը չի բավարարվի:

4. ԿԱՄՍՎՈՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

20. Յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի բացի պարտադիր ապահովագրութիւնից, ալելի դնով ապահովագրելու իր անասունները:

21. Անասուններին կամավոր կարգով կարելի յե ապահովագրել ա) առանց անասնարուժի քննութեան, միայն ցույց տալով գործակալին այդ անասունները և բ) անասնարուժի քննութեամբ:

22. Անասունները կամավոր ապահովագրվում են լրիվ կագմով միևնույն տեսակից, բայց նաև կարելի յե ապահովագրել միայն բոլոր յեղները կամ միայն բոլոր կովերը: Գոմեշները և ձիերը կարելի յե բոլորովին առանձին ապահովագրել, անկախ կովերից և յեղներից:

23. Կամավոր ապահովագրվող անասնատերը պետք է իսկույն վճարի ապահովագրինը, իսկ յեթե նա չի վճարել լրիվ պարտադիր ապահովագրինը, նախ պետք է նա վճարի պարտադիր ապահովագրինը և հետո կամավոր ապահովագրի:

24. Կամավոր ապահովագրված անասունին մի ուրիշ վայր կամ տնտեսութիւն փոխադրելիս ապահովագրողը պետք է հայտնի գործակալին գյուղխորհրդի միջոցով:

25. Կամավոր ապահովագրված անասունների համար ապահովագրողն ստանում է առանձին գունավոր անդրերագիր:

26. Անվուրջի վերաբերմունքից և չարամտութիւնից յեթե կամավոր ապահովագրված անասունը սատկի, Պետապը վնասը չի բավարարում:

27. Կամավոր կարելի յե ապահովագրել ամեն ժամանակ, չկապելով այդ ժամանակները պարտադիր ապահովագրութեան պատասխանատուութեան ժամանակի հետ:

28. Կամավոր ապահովագրված անասունի պատասխանատուութիւնը Պետապը վերցնում է իր վրա 16 սրից հետո, դրամը մուծելու սրից հաշված:

29. Իսկ յեթե պարզվում է, վոր այդ անասունի մահը տեղի յե ունեցել դժբախտ դեպքերից, այլ վոչ թե հիվանդութիւններից որինակ՝ վտար կոտորելուց, վայր ընկնելուց, այդպիսի դեպքում Պետապն անմիջապես վճարում է վնասը, անկախ այն հանգամանքից, թե քանի սր և ապահովագրված ընկած անասունը:

30. Կամավոր ապահովագրված անասունին ծախելու դեպքում, նոր տիրոջ մոտ այդ անասունի կամավոր ապահովագրութունը ընդհատվում է անմիջապես:

Բայց հին տերը իրավունք ունի ծախվածի փոխարեն իր նոր գնած անասունը նույն պայմաններով ապահովագրելու Պետապի ներկայացուցչի միջոցով, նորից քննելով նոր ապահովագրվող անասունը. և յեթե ապահովագրվածը, իսկ ձիերի և ջորիների համար նաև հասակը՝ չի փոխվել, այն դեպքում անասնատերը չի վճարում այդ առթիվ վոչ մի լրացուցիչ գումար:

31. Կամավոր ապահովագրված անասունի ապահովագրության ժամկետը լրանալուց, անասնատերը ժամկետից հետո 15 օրվա ընթացքում կարող է և վնասը ստանալ, թեև ապահովագրինը չի վճարել նույն պատասխանատվության ապահովագրվածների չափով, յեթե միայն հայտնված է յեղի նախորդ գործակալին, վոր ցանկանում է իր անասունները ապահովագրութունը շարունակել նորից:

32. Կամավոր լրացուցիչ անասունները կարելի յե ապահովագրել այնպիսի գումարով, վորպիսին չավելանա 3—4-ից իսկական արժեքից, կուպրի գումարի հետ միասին, Պետապի կողմից լիազորված անձանց զնահատությամբ, անասունը տեսնելու և քննելու ժամանակ:

5. ՉԳԱՎՈՐ ԳԱՍԻ ԱԶԱՏԵԼՈՒ ԱՊԱՀՈՎԱԳՆԵՐԻՅ ԽԵՂԻ ՄԱՍԻՆ

33. Գյուղխորհուրդն ստանալով իր գյուղի համար ազատման յենթակա տնտեսութունների քանակը գալառական հանձնաժողովից (Գավգործկոմի նախագահությամբ), ընտրում է գյուղխորհուրդի կողմից մեկ հանձնաժողով, վորոչելու համար թե տվյալ գյուղի վոր տնտեսութունն արժանի համարել ազատելու, և այնպես լինի, վոր ազատվողները լինեն ամենից չքավորներ և ալիք թվով չլինեն այն քանակից, վորպիսին հատկացված են տվյալ գյուղին:

34. Գյուղխորհուրդը հանձնաժողովի վորոշումը հաստատում է և արձանագրութունն ուղարկում է ի տնօրենութուն գալառային հանձնաժողովին, ուր պետք է մասնանշված լինի՝

1) Ո՞վ (անուն, հայրանուն, ազգանուն), 2) Լ՞նչ գումարով (վորպիսի գումար նրա զբաղ զբված է Պետապի կողմից կամ լրիվ

կամ էլ կես մասը), 3) Լ՞նչ պատճառաբանությամբ արժանի յե համարվում գյուղխորհուրդի կողմից ազատելու համար:

35. Յեթե գյուղին տված է 10 տնտեսութուն, բայց գյուղխորհուրդն ազատում է, որինակ՝ 3 տնտեսութուն, վոչ լրիվ Պետապի ապահովագրումարից, այլ ամեն մեկին կես մասով, այն ժամանակ կարելի յե ազատել արդեն վոչ 10 տնտեսութուն, այլ 13 տնտեսութուն, այն է՝ 7-ին լրիվ, իսկ 6-ին կես մասով:

36. Բացի չքավորության պատճառով ազատվելու իրավունքից, ազատվում են նաև կարմիր բանակայինների տնտեսութունները, միայն վոչ լրիվ գումարով նրա վրա զբված, այլ մեկ յերրորդ մասով:

37. Յեթե ազատվողը է՝ չքավոր է, է՝ կարմիր բանակային, այն ժամանակ պետք է ազատել միայն այն արտոնութունով, վորով ալելի մեծ գումար է ազատում, որինակ՝ նա չքավորությամբ ազատվում է կամ 50 տոկոսով, այդ դեպքում այդպիսի կարմիր բանակային-չքավոր կըստանա չքավորները համար սահմանված արտոնութունը: Ուրեմն յա միայն կըստանա վոչ թե վորպես կարմիր բանակային, այլ վորպես չքավոր, վորովհետև այս ձևով (պատճառով) նա ալելի մեծ արտոնութուն է ստանում:

38. Կարմիր բանակայիններն ազատվում են, յերբ գործակալին կը ներկայացնեն համապատասխան պատշաճ վկայական:

6. ՊԵՏԱՊԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՑՈՒԹՅԱՆ ՎՐԱ ԲՈՂՈՔԵԼՈՒ ՁԵՎԻ ՄԱՍԻՆ

39. Յուրաքանչյուր քաղաքացի իրավունք ունի՝ ա) գործակալի թերի կամ անարդար գործունեյության վերաբերյալ բողոքել Հայպետապ, Յերևան, ԲաքՖու փողոց, № 40:

բ) Հայպետապի վրա բողոքելու դեպքում պետք է գիմել Անդրպետապ, Թիֆլիս, Սուրբակի փող. № 8:

գ) Բացի այդ, բողոքատուն անկախ վերահիշյալներից՝ կարող է դատական մարմիններին գիմել իր շահը պաշտպանելու նպատակով:

դ) Պետապի գործակալները վրա բոլոր բողոքները գրավոր կերպով ձևակերպել և պեք բողոքի արկղը, յեթե գժվարանում է քանմիջապես փոստով ուղարկել Հայպետապին:

ԽՐԾԻԹ-ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ ՊԵՏԱՊԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Պետական ապահովագրութիւնը մեծ դեր է խաղում մեր գյուղում: Գյուղացու անտեսութեան ապահովութեան խնդրում շահագրգռված է վոչ միայն յուրաքանչյուր գյուղացին ինքը, բանվորը, այլ և պետութիւնն ամբողջութեամբ: Այդ պատճառով էլ մէր Խորհրդային կառավարութիւնը կազմել է մի այդպիսի հիմնարկ՝ Պետապ, նրան տվել է հարմարութիւններ, գործունեութեան լայն ասպարեզ, մի խոսքով, մի շատ անհրաժեշտ, հարկավոր պարտականութիւն:

Գյուղացին ինքը զգալով և լավ հասկանալով այդ հիմնարկի՝ Պետապի կարևորութիւնը, շատ մաս է զգում իրեն նրան, ցանկանում է ավելի մոտիկից ծանոթանալ այդ հիմնարկի գործունեութեանը: Իրա համար էլ գյուղական ժողովներում և զանազան զրույցների ժամանակ գյուղացին ստաջարկում է որակարգի հարց դարձնել Պետապի գործունեութիւնը. նա հարցեր և տալիս նրա գործունեութեան վերաբերյալ և պատասխան խնդրում:

Ահա ի նկատի ունենալով այս հանգամանքը, վոր Պետապը մեծ դեր է խաղում գյուղացու անտեսութեան ապահովութեան և բարձրացման խնդրում, և վոր գյուղացիութիւնն ինքն էլ մեծ հետաքրքրութիւն է հանդես բերում այս հիմնարկի գործունեութեան նկատմամբ, խրճիթ-ընթերցարանները պիտի ընդառաջեն

գյուղացիութեան այս պահանջներին և իրենց աշխատանքի մի մասն էլ այս խնդրի պարզարանութեանը նվիրեն:

Խրճիթավարները պիտի ուսումնասիրեն Պետապի գործունեութիւնը, նրա կատարած աշխատանքների մասին տեղեկութիւններ և փաստեր հավաքեն, վորպէսզի այդ խնդրով հետաքրքրվող գյուղացուն պատասխան տան: Հատկապես տվյալ գյուղի, շրջանի և գավառի աշխատանքների վորոչ պատկերը պիտի ունենան:

Իս դեռ բավական չէ:

Խրճիթավարը վորոչ ժամեր պիտի նվիրի այդ խնդրի շուրջը զրույցներ կազմակերպելու գործին: Իրա համար անհրաժեշտ է, վոր գոնե ամիսը յերկու անգամ խրճիթում զրույց կամ թեթե դասախոսութիւն կազմակերպի: Դասախոսութեան ժամանակ պիտի խոսել Պետապի նշանակութեան մասին, նրա գործունեութեան շուրջը հարց ու պատասխան, զրույց կազմակերպել, թվական տվյալներով և իրական փաստերով պարզարանել Պետապի գործունեութեան հետ կապված այս կամ այն հարցը: Հատկապես հետաքրքրվել տվյալ գյուղում տարված աշխատանքներով և ապագա ծրագրով:

«Խորհրդային Հայաստանում», «Մանկալում» կամ ասանձին հրատարակված զրքույկներից և հոդվածներից փոքրիկ կտորներ բարձրաձայն կարդալ և պարզարանել, ուշադրութեամբ պատասխանելով տվյալ հարցի շուրջ ծագած վիճարանութիւններին: Դասախոսողը կամ զրույցներ կազմակերպողը պիտի Պետապի գործակալը լինի կամ խրճիթավարը, այդ խնդրին լավ ծանոթ տվյալ գյուղի ակտիվ աշխատողը կամ գյուղխորհրդի անդամներից մեկը: Անպայման անհրաժեշտ է նախապես

փաստեր և ավյալներ հավաքել: Խուսափել ընդհանուր և անորոշ արտահայտութիւններից:

Խրճիթում կամ ընդհանրապես գյուղում հրատարակվող պատի թերթում Պետապի մասին հոդվածներ, տեղեկութիւններ և թվական ավյալներ տպել: Պետապի մասին պատի թերթում շատ բան կարելի չէ գրել: Գյուղթղթակիցները պիտի ծանոթանան Պետապի մասին հրատարակված աշխատութիւնների հետ, վորպեսզի գրված հոդվածները պարզ լինեն, հասկանալի, փաստացի և գործնական հարցեր քննեն: Հասկապես պատի թերթում պիտի գրել, վոր իրենց գյուղում այսօր տնտեսութիւններ կամավոր ապահովագրվել են, հրդեհից հետո քանի ընտանիք ոգնութիւն ստացան, ի՞նչ պիտի ոգնութիւն, ի՞նչպէս և աշխատում Պետապի գործակալը և նման բազմաթիւ իրական հարցերի մասին: Լավ կը լինի, յեթե համեմատվի ուրիշ գյուղի հետ, որինակ, մի վորևէ հարեան գյուղի, վոր այնտեղ Պետապի գործակալն այս և արել, վոր այսինչ գյուղում հրդեհ է յեղել և Պետապից ոգնութիւն են ստացել կամ չեն ստացել, վոր այդ գյուղում այսինչ բանն արված է, իսկ մեզ մոտ դեռ վոր, և այլն: Այդ համեմատութիւնը պատկերն ավելի լավ կը պարզի: Թերթում կարելի չէ հարց ու պատասխանի անկյուն կազմել, հայտարարութիւններ, լուրեր տպել և այլն: Կարելի չէ գրել նաև խրճիթում կարգացված դասախոսութիւն կարճ բովանդակութիւնը, կարելի չէ տպել գործակալի հոդվածը մի վորևէ հարցի շուրջը և այլն: Պետք է աշխատել, վոր այս հարցով հետաքրքրվող գյուղացիներն էլ փոքրիկ հոդվածներ գրեն, հարցեր տան խմբագրութիւն և այլն: Այսպիսով, պատի լրագիրը Պետապի աշխատանքները ժողովրդականացնող և հարցերը լուսաբանող կարևոր միջոցներից մեկն է հանդես գալիս:

Բացի գրույցից, դասախոսութիւնից, բարձր ընթերցանութիւնից և պատի լրագրից, Պետապի գործունեութիւնը պարզաբանող միջոցներից մեկն էլ կենդանի թերթն է հանդես գալիս: Բայց պիտի զգուշ լինել, վոր ձանձրալի չլինի: Դրա համար անհրաժեշտ է հետաքրքիր ծրագիր ունենալ և նյութը կապել անմիջական իրականութիւն հետ և տվյալ գյուղի աշխատանքները դարձնել ծրագրի կենտրոնը:

Կենդանի լրագրի մոտավոր պատկերն այսպէս կարող է լինել.

- ա) Մի վորևէ փոքրիկ հոդված (առաջնորդող, կարողալ լրարձր, պարզ և հասկանալի բոլորի համար):
- բ) Պետապի մասին գրված թեթև վոտանավորներ, չաստուշկաներ:
- գ) Տվյալ գյուղին առանձնապէս հետաքրքրող ապահովագրական հարցի մասին գրած մի վորևէ հոդված:
- դ) Հրդեհների, կարկտից, յերաշտից վնասված ցանքսերի, արտերի և անասունների մասին լուրեր:
- յե) Յերգ, փոքրիկ ներկայացում (ինսցենիրովկա):
- զ) Վերջաբանը՝ յեզրափակման մի հոդված, իբրև կոչ կամ առաջարկ ուղղված հանդիսականներին:

Այս միջոցով կարելի կլինի հետաքրքիր բովանդակութիւն ժողովրդականացնել Պետապի կատարած աշխատանքները, տեղի ունեցած դեպքերի մասին տեղեկութիւններ տալով և առաջարկներ անելով: Այսպիսի ծրագիր կարող է կազմել քիչ թե շատ պատրաստութիւն ունեցող խրճիթվարը, գյուղի ակտիվը: Մանավանդ, վոր մեր խրճիթվարներից շատերը թղթակիցներ են, գրականութիւնը են պարապում, ունեն սեփական

գրվածքներ և այլն: Պետապի գործունեյության պրոպագանդայով կարելի յե ամբողջ տարին պրադվել, դա կապված չե կամպանիայի կամ վորոշ ամիսներէի հետ: Այնպէս վոր, հնարավորություններ կան տարվա մեջ մի քանի անգամ նման յերեկոներ կազմակերպել:

Հետեյալ խնդիրն և, վոր խրճիթներում մի քանի գրքեր, տեղեկություններ լինեն, վորպեսզի վոր միայն խրճիթվարը նյութ ունենա իր աշխատանքներէի համար, այլ և գրույցների, դասախոսությունների, կենդանի լրագրի և յերեկոների համար: Իհարկե, Պետապի մասին շատ քիչ գրականություն կա, բայց յեղածր պիտի աշխատել ձեռք բերել:

Խրճիթների տեղեկատու սեղաններն ել պիտի բաժարարեն այդ հարցով հետաքրքրվողներին: Պետք է նյութեր հավաքել Պետապի գործակալի միջոցով, գյուղխորհրդից, գյուղատնտեսից և այլն: Այսպիսով, հնարավոր կլինի դիմող գյուղացու հարցին պատասխանել:

Ահա ընդհանուր առմամբ խրճիթի աշխատանքների ծրագիրը Պետապի վերաբերյալ: Սա չի խանգարում այն բանին, վոր աշխատանքների մեջ պետք է շեշտել յուրաքանչյուր գյուղի առանձնահատուկ կողմերը Պետապի գործունեյության վերաբերյալ:

Թող, ուրեմն, մեր խրճիթվարներն անցնեն աշխատանքի, բացատրելով, պարզաբանելով Պետապի աշխատանքների հետ կապված անմիջական հարցերը, ժողովրդականացնելով Պետապի նշանակությունը և ժողովրդին հետաքրքրող հարցերին պատասխանելով: Յուրաքանչյուր խրճիթվարը այս խնդրում վորոշ պարտականություն ունի կատարելու, դրա համար անհրաժեշտ է մոտիկից ծանոթանալ Պետապի գործունեյության հետ:

Գյուղացու տնտեսության ապահովության համար Պետապը մեծ դեր է խաղում, իսկ յեթե այդ ալպես է, պետք է, ուրեմն, գյուղացիության մեջ տարածել Պետապի աշխատանքների հետ կապված խնդիրները և ժողովրդականացնել այդ հիմնարկի նշանակությունը:

Թարգմ. ՄԱՐ. ՌՈՒՇԱՆՅԱՆ

**ԳՈՐԺԱՎԱԼԻ ԶՐՈՒՅՑՆԵՐԸ ԳՅՈՒՂԱՑՈՒ ԴԵՏ
ԱՊԱՅՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ**

Գործ. Բարև, բիճա, ի՞նչպես ե քե՛Քդ:

Գյուղ. Քե՛Քս լավ ե, ամա հալս վատ. հրամանքդ ո՞վ լինիս:

Գործ. Յես ձեր շրջանի Պետապի գործակալն եմ:

Գյուղ. Պետապի գործակալ. հա՛, իմացա, են կարկտի մարդն ես, հա՞, սատակած մալերի փող տվ՞ողը:

Բարով, հազար բարի յես յեկել, մի ասա տեսնենք՝ ի՞նչ լավ խաբար կա. ես ձեր ապահովագրելուց յե՞րբ ենք պրծնում. այ ախրեր, տխար առաջ՝ թագավորի ժամանակն ել ինչի՞ր սենց պարտադիր ապահովագրություններ չկար, ես ի՞նչ յեղավ, վոր բերեցիք ես ապահովագրության տուրքն ել վզներիս փաթաթեցիք, մի՛թամ թե քիչ տուրք եյինք տալիս:

Գործ. Ապահովագրական գործը թագավորի ժամանակն ել կար, դա նոր բան չե, միայն բանը նրանումն ա, վոր թագավորի ժամանակվա և ներկա՝ Խորհրդային կարգերի ապահովագրության մեջ կա մի մեծ տարբերություն, այդ այն ե՛ վոր այն ժամանակվա ապահովագրական գործը գտնվում եր հարուստների—կապիտալիստների ձեռքին. նրանք, վորպեսզի խոչոր փող աշխատեյին, հավաքվել եյին միասին և կազմել եյին մի բաժնետիրական ընկերություն և

ապա հենց այդ ընկերություններն ել տանում եյին ապահովագրական գործը, և քանի վոր նրանց նպատակն եր փող աշխատելը միայն և վ՛ոչ ժողովուրդին ոգնելը, այդ պատճառով ել նրանք հատուկ գործակալների միջոցով աշխատում եյին գտնել հարուստ գործարանատերեր, կալվածատերեր, և ապահովագրում եյին նրանց քարե շենքերը, գործարանների յերկաթե գործիքները և այլն, վերցնելով նրանցից խոչոր գումար ապահովագրին:

Գյուղական հասարակ խրճիթներ ապահովագրելու համար, կամ նրանց անտունները, ցանքսերը՝ նրանց բուրրովին չեք ել հետաքրքրում ու նրանք դրանց մասին չեյին մտածում, քանի վոր նրանք դրանով վոչ մի շահ չեյին կարող ունենալ:

Գյուղական ապահովագրություն կատարվում եր միմիայն նախկին ղեմստվոնների միջոցով, բայց վորովհետև ղեմստվոնների գլուխն ել անցած եյին հարուստ կալվածատերերը, այդ պատճառով ել նրանք աշխատում եյին ապահովագրել խոչոր գյուղական անտեսությունները, նրանց կալվածքները, վերցնելով համեմատաբար ավելի պակաս տոկոսներ քան ավելի աղքատ գյուղացիներից, յեթե պատահում եյին դեպքեր ապահովագրելու նրանց ունեցվացքից:

Ձեմստվոններին հարկավոր եր գործը տանել այն ձևով, վոր վերջում չստանային վոչ մի վնաս ի հաչիվ կապիտալիստների ու կալվածատերերի:

Իսկ պարտադիր կոպարային արժան ապահովագրություն գյուղացու ցանքսերի ու անասունների համար՝ նրանք չեյին ել կազմակեր-

պում: Բացի այդ, գեմասովոյական ապահովա-
գրությունը շատ տեղերում կատարվում էր գա-
վառապետների գրասենյակների միջոցով, նրանք
էլ ապահովագրները խառնելով տուրքերի հետ,
զանձում էյին միասին, վորի շնորհիվ էլ շատ-
շատ գեղծումներ էյին լինում և ճիշտ վոր ապա-
հովագիրը գառնում էր տուրք:

Այս բոլորն էլ ի հարկե կատարվում է Ռու-
սաստանի համար. իսկ մեր Հայաստանի համար
հեջ մտածող էլ չկար:

Գյուղ. Տո, հեր սրհնած, են վախար հեջ Հայաստան
կա՞ր, վոր նրա համար մտածող էլ չլի:

Գործ. Հա, ի հարկե, այն ժամանակ Հայաստան էլ չը-
կար. բայց հիմա, Սորհրդային կարգերում,
ապահովագրական գործը բոլորովին այլ ձևով է
գրված, այն է՝ նա լինելով պետական, ամենա-
մեծ տեղ տալիս է գյուղացությանը, ապահովա-
գրելով պարտադիր կոպարային կերպով նրանց
թե՛ ցանքսերը կարկառահարությունից և թե՛ ա-
նասունները սատկելուց: Պարտադիր կոպարային
ապահովագրության լրվն այն է, վոր ավելի շատ
արժան է և ոգտավետ՝ աղքատ գյուղացության
համար:

Գյուղ. Շատ լավ, բա ինչի՞նք դուք մեզ գտնով ապահո-
վագրում, եզ ցաքսի ու մալի տերը մենք չե՞նք,
թողեք մեզ, կուզենք՝ կապահովագրվենք, չե՛
հո չե, ձեր սիրտը մեր մալի ու ցանքսի համար
մեզանից շատ ա ցավում:

Գործ. Ձեզ գյուղացիներից համար, կարծում եմ, պարզ
ա են, վոր յեթե գյուղում հարկավոր է մի առու-
հանել, կամ թե չե մի ճանապարհ չինել, կամ թե
մի կամուրջ, այդ դեպքում հավաքվում էք ամ-

բողջ գյուղով և մեջք մեջքի տալով չինում էք ու
հետո ողտվում բոլորը, յեթե դուք բոլորը չը-
հավաքվեք և խոսք մեկ արած՝ ես գործը չանեք,
այլ թողնեք, վոր ով ուզում է՝ դեռ ու աշխա-
տի, այդ դեպքում, պարզ ա, վոր մեկը կերթա,
իսկ առաք վոչ, և եզ գործը կամ չի վերջանա.
կամ վերջանա էլ՝ շատ յերկար կջաչի ու շատ ու
շատ էլ թանգ կնտաի:

Եսոր դու աշխատում ես քո հարեանիդ հա-
մար, վաղն էլ քո հարեանը աշխատում և քեզ հա-
մար, դա լինում է մի փոխադարձ ոգնություն,
մեկի և մյուսի համար:

Ահա հենց այդպես էլ կա ապահովագրու-
թյան գործը: Ապահովագրվում են պարտադիր
կերպով, վճարում են ապահովագին բոլորը,
ստանում են ոգնություն այն բոլորը, ովքեր
վնասվում են, և յեթե այսոր վնասվել է քո հարե-
վանդ, սատկել ա նրա կովը կամ յեզը, ձեր այդ
վճարած ապահովագներից տրվում ա նրա վնասը.
վաղը վնասվում ա կարկտից քո արտը, քո հարե-
վանիդ տված ապահովագներից տրվում է քո վնա-
սը, ահա ետդես մեկը մյուսի ոգնությամբ ծած-
կում ա իր վնասը և ազատում իր անտեսությունը
կործանումից:

Յեթե ներկա ապահովագրությունը պարտա-
դիր չլիներ, այլ մնար միայն կամավոր, վոր ով
ուզենար՝ ապահովագրվեր, իսկ ով՝ չե, են Ժա-
մանակ կապահովագրվելին հարուստները. քանի
վոր նրանց համար գժվար չեր լինի կամավոր
կերպով թանգ ապահովագրվելը, իսկ աշխատա-
վոր, աղքատ գյուղացին դարձյալ կմնար առանց
ապահովագրության և մի դժբախտության ժա-
մանակ՝ ձեռքերը ծալած:

Պարտադիր ապահովագրութիւնը համեմատած կամավոր ապահովագրութեան հետ՝ շատ արժան է. որինակ, յեթե դուք ապահովագրեք մեկ յեղը 30 ուրբլի կամավոր կարգով, մի տարւիւ համար պետք է վճարել ապահովագին 1 ո. 35 կոպ., իսկ պարտադիր կարգով վճարում էք 1 ո. 01 կոպ., միայն մեկ յեղի մեջ տարբերութիւն է ունենում 34 կոպ. այդ տարբերութիւնը է հարկէ ավելի շատ կլինի, յեթե անասունները ավելի շատ են:

Գյուղ. Բայց ինչի՞ յեք եղ պարտադիրը եժան անում:

Գործ Պարտադիր ապահովագրութիւնը եժան է արված նրա համար, վոր աշխատավոր գյուղացիութեան համար ծանր չլինի ապահովագների վճարելը, և բացի այդ, չե՞ վոր պարտադիր ապահովագրութեան մեջ մասնակցում է շատ մարդ, իսկ յերբ ապահովագրվողների թիվը մեծ է, այդ դեպքում ծախսերն էլ բաժանվում և ավելի քիչ են լինում և եժան, բացի այդ, պարտադիր ապահովագրութիւնը ազատ է ամեն տեսակի անգական տուրքերից և դրոշմատուրքերից:

Մեր գյուղացիութիւնը միշտ խանում է ապահովագինը տուրքի հետ, այդ միանգամայն սխալ է, քանի վոր տուրքի և ապահովագնի մեջ կա խոշոր տարբերութիւն:

Տուրքերը ընդհանրապես ծախսվում են պետական և ժողովրդական այլ կարիքների համար, որինակ՝ ճանապարհների, կամուրջներ շինելու, կարմիր-բանակի, դպրոցների պահպանման համար և այլն, իսկ ապահովագները պահվում են առանձին հաշվով, վճարելու ապահովագրվող-

ներին նրանց հասանելիք վնասները:

Պարտադիր ապահովագրութեանից դատ, ամեն մեկը կարող է, ի հարկէ, իր ցանքսը, անասունները ապահովագրել լրացուցիչ կերպով կամավոր ավելի բարձր արժեքով:

Կամավոր ապահովագրութիւնը գյուղացու համար ամենաողտավետ ապահովագրութիւնն է, քանի վոր կամավոր ապահովագրութեան դեպքում նա հնարավորութիւն ունի իր վնասի խոշոր մասը ստանալու, կամավոր ապահովագրութիւնն էլ կարելի յե անել քիչ եժան, այն է՝ խրմբական: Խմբական անելու դեպքում, այսինքն՝ յերբ մի ասար-քսան անասութիւններ հավաքվեք և միասին ապահովագրեք ձեր ցանքսը կամ անասունները, այդ դեպքում դուք կունենաք վորոշ արտանութիւն, այն է՝ կարվի ձեզ ժամանակ՝ մաս-մաս վճարելու ապահովագինը, կամ յեթե կանխիկ տալու լինեք, կանվի 5 % զեխչ: Կամավոր լրացուցիչ ապահովագրութեան և պարտադիր ապահովագրութեան գների մեջ մեծ տարբերութիւն չկա, նա այնպես է արած, վոր աշխատավոր միջին դասին մատչելի լինի:

Կամավոր ապահովագրվելու համար առանձին դժվարութիւններ էլ չկան, հարկավոր է միայն հայանել գործակալին, և նա կապահովագրի, տալով դրա համար համապատասխան անգորրագիր, միայն՝ այս դեպքում ապահովագինը պետք է վճարել անմիջապես, այլ կերպ, այսինքն՝ առանց փող ստանալու և անգորրագիր գրելու՝ անասունը չի համարվում ապահովագրված:

Գյուղ. Եղ բոլորը շատ լավ ա, հասկացա, վոր եղ բուժողուստի

լորը անվում ա մեր աշխատավոր գյուղացի-
թյան ոգտին, համա բայց մի բան չեմ հասկա-
նում, թե փողերի հավաքելու համար ինչի՞ յեք
եղքան վազում, չեք սպասում, վոր յերբ փող
ընկնի ձեռներս՝ են վախար տանք:

Գործակ. Փողերը կամավոր կերպով տալու համար ձեզ
չաա յերկար ժամանակ ենք տալիս, սկսած հոկ-
տեմբերից մինչև մարտի վերջը, եզ անում ա վեց
ամիս. բայց դրանից հետո ել ժամանակ տալ չենք
կարող, քանի վոր ապահովագների ստանալուց
ե կախված մեր գործի հաջողությունը, յեթե
մենք ժամանակին չհավաքենք փողը, կնշանակե
և ժամանակին ել չենք կարող վճարել վնասները,
կնշանակե փողը ժամանակին ստանալը՝ դա ձեր
սգուտն է, քանի վոր դուք ել մի դժբախտության
դեպքում շուտ կստանաք ձեր վնասը, իսկ նա, ով
վոր ժամանակին չի տալիս, կնշանակե նա թե՛ ի-
րեն և թե՛ իր հարեանի թշնամին է, քանի վոր նա
խանգարում ա վնասների ժամանակին տալուն:
Նրանք, ովքեր ուշացնում են ապահովագնի տա-
լը, այդպիսիներից վերցնվում է և 10 % վերադիր,
ուրիշ կերպ ել չի կարող լինել. չքավորներին
մենք անում ենք զիջումներ, իսկ չվճարողներից
վերցնում ենք վերադիր, վոր նրանք մյուս ան-
գամ չխանգարեն ընդհանուր կարգը և ժամանա-
կին տան իրենց հասանելիք ապահովագիրը:

Գյուղ. Լավ եք անում, եզ շատ արդար գործ ա, բայց
թե ձեր եզ գանձողները, վոր գալիս են փողերը
անում, չի՞ պատահի, վոր մեկ մեկ ել հախ ու
նհախ անեն, մենք ի՞նչ գիտանք մեր հաշիվը,
ինչ ուզում են՝ հո տալիս ենք:

Գործ. Ամեն մեկը ել կարող եք միշտ ստուգել ձեր վճա-

րելիք ապահովագիրը, դա ձեր իրավունքն ա,
բայց դրանից դուրս, մենք միշտ ստուգում ենք
նրանց, վոր վոչ վոք իրավունք չունենա մի կո-
պեկ ավել անելու:

Մեզանում ամեն մի կոպեկ հաշիի յե անված,
դրա համար ել թույլ չի տրվում, վոր ատանց
որինական անդորրագրի գանձողը մի կոպեկ սաա-
նա, քանի վոր այդ անդորրագրերը միշտ սաա-
դում ա գործակալը, գործակալին ստուգում ա
կենտրոնից յեկող տեսուչը և ամեն ամիս մենք
հաշիվ ենք տալիս մեր վարչությանը, այնպես
վոր, մի հատ կոպեկ ավել ծախսվել չի կարող:

Գյուղ. Լավ, բա վոր եսքան անում եք ու տալիս, բա
հեչ տակին բան չի՞ մնում. յա թե ինչի՞ եք սպա-
սում, վոր տավարը սատկի, նոր փողը տաք, այլ
ենպես չեք անում, վոր շատակի:

Գործ. Պատահած մնում ա, պատահած ել չե, բայց թե
եզ մնացածն ել կրկին ծախսվում ա ձեզ համար,
անում ենք դեղեր, գործիքներ, ավելացնում
ենք անասնաբուժների թիվը, վոր անասունների
վարակիչ հիվանդության դեպքում շուտ ոգնու-
թյուն հասցնեն, վոր շատակեն:

Անցյալ տարի Հայաստանը տասնհինգ հա-
զար ուրլի ծախսել ա եզ նպատակների համար,
դե ի հարկե, դուք՝ գյուղացիներդ ձեր տեղը
նստած, կարծում եք, թե ձեր մասին մտածող չը-
կա, բայց չե՛, ձեր մասին մտածող շաա կա և միշտ
ել կլինի, դուք մի՛ կարծեք, թե յերբ ձեր արտին
կարկուտը տալիս ա, կամ թե մալն ա սատկում,
մենակ դուք եք տիրում ու ցավում:

Գյուղ. Շատ լավ, բա վոր եզքան մեզ համար մտածում
եք ու ցավում, բա վո՞նց ա, վոր մեզանից փող
անում եք, համա մեկ մեկ ել մեզ բան չեք տալիս:

Գործ. Մենք ասնում ենք և տալիս ենք, բայց տալիս ենք նրանց, ումք պետք է տալ, ձեզնից հավաքված կուպեկները մենք չենք կարող դեն դրել, մենք չենք կարող տալ նրանց, ումք վոր չպետք է տալ և հորժում եմ, դուք ել համաձայն չեք լինի, վոր ձեր փողերը հախ ու նհախի ցրվենք: Մենք չենք տալիս նրան, ով սուտ է ստում, ով ուզում ա մեզ խարել, այսինքն՝ ունենում ա յերեք դեսյատին ցանք, ցուցակադրության ժամանակ դրել ա տալիս կեսը, կամ ել մի բան պակաս, կամ թե ունի տասը գլուխ տավար, գրել է տալիս վեցը կամ յոթը, մտածելով, վոր փող քիչ ա այն դրամարկղին, վորը բոլորից ա, կնշանակի՝ ալգպլիսի չար մարդիկ, վորոնք ուզում են չտալ կամ քիչ տալ և վնասի դեպքում այնքան ստանալ վորքան ճշմարիտ մարդիկ, վորոնք ճշտությամբ ցուցակադրվել և վճարել են, ալգպլիսիները վերջինների թշնամին են և յեթե ալգպլիսիներին Պետապը պատժում ա, վորպես չարամխաների, դրա համար պետք է դո՛հ լինեք:

Գյուղ. Ձե, այ մեկը, վոր բոլոր անասունները գրել եր տվել, բայց մեկը սատկեց, փողը չավիք, ասել եք թե՛ շատ ես ուշացել, ախար ժամանակին չեք կազմել, դե ի՞նչ անենք, գյուղացի մարդ ենք, գործներս շատ ա, ընկնում ենք գործով մոտանում ենք, մեկ ել՝ ո՞վ դիտա ձեր որենքները:

Գործ. Այո, ալգպլես ել է լինում, անասունը սատկում ա, անասնատերը ժամանակին չի հայտնում գյուղխորհրդին, վոր ախար կազմեն, անցնում ա մի յերկու ամիս, նոր հայտնում, վոր իր անասունը սատկել ա, կամ թե՛ ախան ել կազմել տալուց՝ ախար դնում ա գրպանը և մի յերկու ամիս

ել գրպանումը պահում ու մի որ միտքն է բնկնում, կամ պարտպում ա, նոր գնում ա գործակալի մոտ, թե՛ փող տուր:

Դե հիմա դուք ասեք, եզրան ամիսներից հետո կարելի՞ ա ստուգել ու խմանալ թե ինչ անասուն է սատկել, ինչիցն ա սատկել:

Այնինչ յերր անասունը սատկում ա, պետք է հենց նույն օրը պահանջել, վոր գյուղխորհուրդը ախար կազմի և հարկավոր չի, վոր դուք ախար վերցնեք ու դնեք գրպաններդ, այլ պետք է պահանջեք, վոր գյուղխորհուրդը անմիջապես ուղարկե գործակալին, վոր նա ել կարողանա ժամանակին, այսինքն մի ամսվա մեջ, տալ եա վնասը. իսկ յեթե պատահում են դեպքեր, յերբ գյուղխորհուրդը չի անում եա բոլոր ժամանակին, կամ թե, ինչպես ստում են, մեկ մեկ տեղերում ել ախար կազմելու համար փող են պահանջում, վոր իրավունք չունին, ալգ բոլորի համար անմիջապես պետք է հայտնել գործակալությանը:

Գյուղ. Ճշմարիտ ա. լավ, բա ինչի՞ մեկ մեկ չեք թողնում վոր կաշին վերցնենք, ախար ալգ կաշին ասողին փող արժի, բա ախոտս չի՞, վոր թաղենք. ասում եք չումայից սատկած անասունի կաշին չի կարելի վերցնել բանեցնելու համար:

Գործ. Ի հարկե, չումից սատկած անասունի կաշին չի կարելի հանել, չուման վարակիչ հիվանդություն է, չե՞:

Գյուղ. Այո:

Գործ. Դե վոր չուման վարակիչ ա, բա կաշին վարակիչ չի լինի՞:

Գյուղ. Կլինի:

Գործ. Դե վոր կլինի, ել վո՞նց կարելի յե եզ կաշին հա- նել ու տանել մյուս անասուններն ել վարակել. չե՞ վոր դա ել հանցանք ե, և ահա այդ հանցանքի համար ել Պետապը մերժում ա վնասի տալը, վոր մյուս անգամ վարակիչ հիվանդությունից սա- տակած անասունի կաշին չհանեն և պատճառ չդառնան առողջ անասուններին ել վարակելու:

Գյուղ. Ճշմարիտ ա, եզ տեսակ մարդը՝ կնշանակի՝ իր հարեանների թշնամին ա: Բա լա՛վ, նոր տավար առնելիս ի՞նչ կա, վոր մերժում եք, մեկը մի նոր կով եր առել, մի քանի ամսից հետո իրա հին կովերից մեկը սատկեց և դուք փողը չավիք- սա ի՞նչ բան ա:

Գործ. Ամեն մեկն ինչպես իրեն անասուններից ծախե- լիս կամ մորթելիս, նույնպես ել նոր անասուն առնելիս, ամենա ուշը 7 օրվա մեջ պետք ե հայտ- նե գյուղխորհրդին կամ դործակալին այդ ծա- խածի կամ առածի մասին, վոր նոր առածը ա- պահովագրեն, և ստանա վկայական, յեթե վոչ, մեկը ունի յերեք կով, մեկն ել առնում ա, լի- նում ա 4 հատ, նրանցից մեկը սատկում ա, մենք ի՞նչ իմանանք թե ապահովագրվածն ե սատկել թե չապահովագրվածը, ահա եղպես դեպքեր են լի- նում, վոր մերժում ենք:

Գյուղ. Արգարացի դործ ա, շատ արգարացի, ետ տեսակ բաներ շատ ա ընում: Բա վո՞նց ա, վոր մեկ-մեկ ել պահաս եք տալիս ետ կարկտի փողերը, դեսյա- տինը ստում եք 30 մանեթով ենք ապահովա- գրում, համա տալիս եք պակաս:

Գործ. Վոչ կարկտի համար ենք պակաս տալիս և վոչ ել անասունների, այլ տալիս ենք են, ինչ վոր պատ-

կանում ե: Կարկուտը դալիս միշտ խոմ բուրբո- վին չի՞ ջարդում, պատահում ա, վոր բուրբովին փչանում ա, պատահում ա վոր կեսն ա փչանում, այնպես վոր, յեթե ցանքը կխով չափ ա փչացել, ուրեմն և տալիս ենք կխով չափ, իսկ յերբ ամ- բողջը՝ տալիս ենք ամբողջը, ինչպես և անասուն- ների համար, յերբ սատկում ա և միսը ոգտա- դործվում ա, այսինքն՝ միսը չի փչանում, այդ դեպքում պահվում ա մսի փողը, 40 % պակաս ենք տալիս. բայց ետ չի նշանակում, թե պակաս ենք տալիս, այլ տալիս ենք այնքան, վորքան վոր պետք ե տալ:

Դուք ել ի հարկե համաձայն չեք լինի, վոր մենք տանք նրան, ումը չպիտի տալ, չե՞:

Գյուղ. Հալբատքի, նհախ տեղը ընչի՞ տաք:

Գործ. Բացի այդ, պատահում են և ետպես դեպքեր, կար- կուտը դալիս ա, ցանքսերին տալիս, յեղած-չե- դածը փչացնում, գյուղխորհուրդը հանձնաժո- դովի հետ միասին ցուցակ ա կազմում թե ումը ի՞նչքան վնաս ա յեղել. մեկ մեկ մարդիկ ել, չեն հետաքրքրվում թե իրանց վնասները զրվեցի՞ն թե չե, մնում են այնքան, մինչև վոր մենք մյուսնե- րի վնասները տալիս ենք, հենց տեսնում են վոր ուրիշները փող ստացան, նոր քնած տեղներիցը զարթնում ու հավար տալիս, թե ինչո՞ւ իրանցն ել չենք տալիս. բայց պետք ե իմանալ, վոր յեթե նրանք բողոքեն մինչև բերքի հավարելը, են ժա- մանակ կարելի յե տալ. քանի վոր հեշտ կլինի ստուգել թե ետ բողոքողին ճիշտ վնաս պատահել ե թե՞ վոչ. իսկ յերբ բողոքում են ձմեռը, մենք վո՞րտեղից իմանանք, թե ճիշտ, ետ մարդին կարկուտը վնաս տվե՞լ ե թե վոչ:

Գյուղ. Ետ ել ճշմարիտ ա, պետք ա չքնել ու հետո գտրթ- նել, պետք ա մարդս իրան գործն գլխենա:

Գործ. Անպատճառ: Մեր գյուղացիներից շատերը բո- գործում են, վոր այս տարի իբր թե իրենցից շատ վող ենք ուզում, այսինքն՝ թանկացրել ենք ա- սպանովողինը, բայց պետք է ասեմ, վոր վոչ թե թանկացրել ենք, այլ եժանացրել ենք, ճիշտ ա, այս տարի անցյալ տարվանից շատ ենք վերցնում, բայց շատ ել տալիս ենք, որինսկ՝ անցյալ տարի մի դեսյատինը 15 սուբլի եյինք ապանովողրում, իսկ այս տարի՝ 30 սուբլի, ուրեմն՝ ե՛ ավել առ- նում ենք, ե՛ ավել ել տալիս: Մեկ յեղը անցյալ տարի ապանովողրում եյինք 20 ս., վերցնում եյինք 80 կ., իսկ այս տարի ապանովողրում ենք 30 ս., կնչանակե՛ պետք է վերցնեյինք 1—20 կ. չին հաշվով, այնինչ վերցնում ենք 1—10 կող- այն ե՛ 19 կոպեկ պակաս. բացի այդ, անցյալ տա- րի 80 կոպեկ վերցվում եր 9 ամսվա համար, իսկ այժմ մեկ տարվա համար, ուրեմն, այս տարի պակասացրել ենք ապանովողինը մեկ յեղի հա- մար 19 կոպեկից դեռ ավելին, սա քիչ բան չի, չե՞: Բացի այդ, հենց այս տարի, վոր յերեք ամսի ավել ենք ապանովողրել, հենց վարակից հի- վանդություններն ել այդ ժամանակներն են յե- դել և այս տարի մեծ գումարով վողեր ենք տա- լիս վնասների համար:

Գյուղ. Շատ բան ա, բա 19 կոպեկը քի՞չ փող ա, մի տառը գլուխ տավարի համար յերկու մանեթ տարբե- րություն կանի. բա մեծ բան չի՞:

Բայց մի բան լավ չի, վոր դուք ապանովա- գրում եք մենակ կարկտից, բա ցրտից, չորու- թյունից, քամուց, չոտից, և եսենց բաներից ինչի՞ չեք ապանովողրում:

Գործ. Ետ մասին մտածում ենք, ապանովողրել վոչ թե միայն կարկտից, չորությունից, չոտից, ցրտից և այլն, այլ ապանովողրել անբերրիությունից, այսինքն այնպիսի մի ապանովողրություն, վոր ինչից ել վնասվելու լինի ցանքսը, տերը իբ վնասը ստանա, սակայն այդ ձեի ապանովողրու- թյունը բավական դժվար ա, դրա համար հար- կավոր ա յերկար մտածել, փորձեր անել ու հաշ- վել այնպես, վոր ապանովողրինը վոչ շատ վերցնել, վոր գյուղացին դժվարանա տալու և վոչ ել պակաս, վոր վնասի դեպքում Պետապը չկարողանա տնիլ: Կարծում եմ, վոր ապագայում ետ գործը կհաջողվի և գյուղացին հնարավորու- թյուն կունենա ապանովողրել իր ցանքսը, այ- գին՝ ամեն մի պատահարից:

Այս բոլորից հետո, ապանովողրական գոր- ծը հաջող գնալու համար, ի հարկե, խոչոր նշա- նակություն ունի ազգարնակչության մասնակ- ցությունը այդ գործում:

Գյուղ: Մե՞ք, մենք գյուղացի անգրագետ մարդիկս ի՞նչ կարանք անել:

Գործ: Դուք, հենց այդ անգրագետ գյուղացիներդ, կա- րող եք հետաքրքրվել ձեր վիճակով, չե՞:

Գյուղ. Ինչի՞ չե:

Գործ. Յերը ցուցակագրողը գալիս ա ձեր ցանքսերը կամ անասունները ցուցակագրելու, դուք շատ լավ կարող եք հարցնել և ստուգել թե նա ի՞նչ ա գրում, ճի՞շտ ա գրում թե վոչ:

Յերը գանձողը պահանջում ա ապանովողի- նը, դուք միշտ կարող եք հարցնել, ստուգել, իմանալու թե ի՞նչի համար վո՞րքան եք տալիս:

Գյուղ. Կարող ենք, ինչի՞ չենք կարող:

Գործ. Յերբ կարկուտը արտիւ խփում ա, կարող ես հե-
տաքրքրվել թե քո վնասը գյուղխորհուրդը գրե՞ց
ընդհանուր ցուցակում, քո վնասը վո՞րքան գրեց,
ճի՞շտ ա գրել, թե վո՞չ:

Գյուղ. Տո, բա չե՞նք կարա, բայց են ա, վոր չենք անում:

Գործ. Ահա հենց այդ բոլորը մեծ գործ ա, վոր դուք
անեք, քանի վոր հետո ել ավելորդ չեք բողոքի
և մեզ համար ել ավելորդ գործ չեք ստեղծի և
մերժման դեպքում ել չեք սախ թե ինչի մեր-
ժեցինք:

Դուք այդ բոլորով մեծ դարկ կտաք ընդհա-
նուր գործի հաջողությանը. իսկ թե ձեր այդ
բոլոր ցանկություններին վոչ գյուղխորհուրդը
կբավարարի և վոչ գործակալությունը, նոր այն
ժամանակ դուք կարող եք բողոքել կենտրոն՝
Հայպետապին: Դա ձեր իրավունքն ա:

Գյուղ. Աֆֆարըմ, աֆֆարըմ, ճշմարիտն ասած՝ եսքան
վախտ ա, վոչ մեկս ել չենք իմացել ես բոլորը,
ինչ վոր յես ետը իմացա ու հասկացա. սխալութե-
րընի ես ամենը հասկացնեմ իմ գրկից բարեկամ-
ներիս ել, վոր մեկ ել նրանք ինձ նման ասանց
բանը հասկանալու չիտան:

Բարով հազար բարին դաս մեր գյուղը, աչ-
քիս վրան տեղ ունես, ընկ. գործակալ:

Գործ. Դե հաջողություն, շուտով ելի կգամ ձեզ մոտ և
ինչ վոր նոր բաներ լինի՝ կասեմ ու կհասկացնեմ
ձեզ:

ԿԵՆԴԱՆԻ ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ ՊԵՏԱՊԻ ՄԱՍԻՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

Յերկու գյուղացի սկսում են կենդանի գեկուցումը նե-
րածական վոտանավորներ արտասանելով կամ յերգելով:
Առաջին գյուղացին (յերիտասալոյ է) կանգնած է բե-
մում, իսկ յերկրորդը (ծերունի) քատրոնի սրանի վեր-
ջում գտնվող վորևէ բարձրության վրա: Վորպեսզի
չշփոթենք ուրիշ գործող անձանց հետ, մենք սրանց կան-
վանենք մուկետիկներ:

1-ին ՄՈՒՆ.—Մի խանդարի, սո ջրի:

2-րդ ՄՈՒՆ.—Ականջներդ, լուռ, սրի:

1-ին ՄՈՒՆ.—Աչխուլթ, կայտառ դեկուցում,
Թարմ կարողը խնոցում,
Լսեք, ի՛նչ է արծարծում,
Տեսեք ի՞նչն է մուտք գործում.
Մի նորություն, նորություն
Շատ կարեւոր, կամավոր
Ապա-հով-վա-դը-լու-թյուն
Հայտատանում, ամեն տուն:

2-րդ ՄՈՒՆ.—Ել պետք չի կսկիծ, վիշա,
Իմ ասածը ճիշտ է, ճիշտ.
Հրդեհն ի՞նչ է՝ մենք գիտենք.
Մի թշնամի—կույր ու նենդ:

1-ին ՄՈՒՆ.—Ո՞վ չգիտի գոտողին
Եզ ալ կարմիր խորոզին:

2-ՐԴ ՄՈՒՆ.—Մեկ վոր թաւի նա թաւից,
 Պրծար, գյուղը սազ վասեց.
 Բան չի թողնի տանախրոջ եզ խորողը
 ինքնակոչ:

1-ԻՆ ՄՈՒՆ.—Եզ մի մասս հարս խուփ.
 Մի բան ել կա վշի թուփ.
 Եզ ել հնուց ցեց ու ախա՛
 Եզ սափարի ժանդ-ժանտախա:

2-ՐԴ ՄՈՒՆ.—Բա չունենաս կով, կթան,
 Բա չունենաս կաթ ու թան,
 Բա չունենաս ձի ու յեզ,
 Ինչո՞վ վարես ու ցանես:

1-ԻՆ ՄՈՒՆ.—Եզ հո յերկու մասս խուփ.
 Մի շարիք ել արտ ու թուփը
 Խեղճ գյուղացու վար, վաստակ՝
 Տրորում ե հենց հասակ.
 Իրան կտակն քար կարկուտ,
 Կյանքդ կանի միշտ խախուտ:

2-ՐԴ ՄՈՒՆ.—Այո, կտակն քար կարկուտ,
 Վոչ տուտ ունի, վոչ ել դութ,
 Աղքատ, հարուստ չի ջոկում,
 Յերկուսին ել մեկ թակում

1-ԻՆ ՄՈՒՆ.—Հրդեհ, կարկուտ ու ժանտախա.
 Մեր գյուղացին միշտ տնքախա.
 Տնանկ, սնանկ գյուղացին,
 Քարին տալով իր քացին
 Պիտի տնտուն թափափի,
 Գլխին դարկեն՝ պիտ լսի.
 Թե բան ունիք՝ ասեք, դեհ,
 Ժանտախտ, կարկուտ ու հրդեհ:

2-ՐԴ ՄՈՒՆ.—Ե, ո՞վ ե, ո՞վ՝ դիտակից,
 Մեր գյուղացուն կարեկից,

Վոր ազատի ամենքիդ
 Հենց եզ յերեք շարիքից,
 Վոր ազատի ամենքիդ
 Յե՛վ սպասվող կարիքից,
 Վոր չմնաք անսթի,
 Վոր շուտ կանգնեք դուք վտախ,
 Տնակսու թյուն հաստատեք,
 Չեզ լավ սպրուտս վաստակեք.
 Ո՞վ իր ձեռքը կը մեկնի,
 Աղքատներին ո՞վ կողնի,
 Ո՞վ վող կը տա պեռքի շափ:

1-ԻՆ ՄՈՒՆ.—Խորհրդացին Մեծ Պետապ:

2-ՐԴ ՄՈՒՆ.—Նա մեր տուժող գյուղացոց
 Համար միշտ ե ջեր ու ծոց
 Ամեն մի որ մշտական,
 Ոգնական ե, ոգնական:

1-ԻՆ ՄՈՒՆ.—Ականջներդ, դեհ, ասի,
 Ջուխան ել սրի, լավ լսի,
 Պետապի մասին,
 Ինչ վոր պիտ ասեն,
 Դուք կը լսեք զեկուցում
 Ես կենդանի զրուցում:

1-ԻՆ ՄՈՒՆ.—Չեկուցումը կենդանի,
 Մեզ համար ե պիտանի:

2-ՐԴ ՄՈՒՆ.—Մոտավորներ,

1-ԻՆ ՄՈՒՆ.—Հեռավորներ,

2-ՐԴ ՄՈՒՆ.—Ով նստած ե դահլիճում—

ՅԵՐԿՈՒՍՈՎ.—Յեվ լուսավոր խրճիթներ,
 Պետապից ձեզ զեկուցում,
 Հեռո հաշիվ, հասուցում:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ.—Ընկերներ, ես հիմա ձեզ հա-
 մար պետական ապահովագրության մասին զեկու-

ցում կը կարգամ: Բոլորը և յուրաքանչյուրդ պեաք է իմանաք Պետապի մասին: Հայտնի պիտի լինի յուրաքանչյուրիդ թե՛ ինչո՞ւ յե կիրառվում ապահովագրությունը, ինչպե՞ս է նա աջակցում ու տարբերային դժբաղդություն կրած դուրսացին Պետապի սղնությամբ ինչպե՞ս կարող է նորից վտարի կանգնել...

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ.—(Հասարակութեան միջից) Այ թե ի՞նչ ոչին էն մտածել: Լսելը, ի հարկէ, կլսենք: Ե, ինչի՞, ինչի՞ չենք լսի վոր, լսելուց ել հեշտ բա՞ն աշխարքի յերեսին, բայց մի բան դուրս չմտավ՝ թե ապահովագրությունը մեզ ի՞նչ ոգնություն պեաք է-ցույց տա: Բան չունես, դրա՞ն ոգուան վո՞րն ա... դրուտա տեսմ, դա մի ավելորդ գլխացավանք ա, ավելի դրուտան կուզես՝ տեսմ, դա ել մի ավելորդ հարկ ա, վոր գեղացու շինքին ուղում են փաթաթել, ընչ, վերջին խոսքս, թե չե՛՞ դրա ոգուան վո՞ր գեղացին տեսած կլինի, վոր յես տեսնեմ... բան են հնարել՝ ապահովագրություն, չե՛ մի, պո-գեր...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Պետապն ապահովագրության ապահովագները հավարում է, բայց Պետապը տալիս է ապահովագրական վարձատրություն: Յուրաքանչյուր դուրսացու կողմէն անգամ Պետապում հաշվի յե առնված, վոչինչ չի կորչի: Բոլորը ձեզ հետ է վերադարձվում:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ.—(Հասարակութեան միջից) Ե՛հ, հեքյաթ մի պատմի, արեւ սիրես: Մարդուն սրելու մեջ զոչաղ եք, համա ոգուար ձեզնից՝ քիչ: Անդիբ արած խոսում եք, բայց մինչև ես ջուխտակ աչքերով դրա խերը չտեսնեմ, վոր սպանես ել՝ չեմ հավատա:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Լավ:—Այսոր սեփական աչքերով կտեսնես, կհամոզվես:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ.—(Հասարակութեան միջից) Մինչև վոր ես աչքերովս եզ ապահովագրական հատուցումները չտեսնեմ, ձեր կողմ քաշել չես կարող: Բան եք սովորել, ապահովագրություն... Ձեր սուս խոսքերով մարդու աչքին թող եք փչում, պրծավ, դնաց:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից) Ե՛հ, Աղարեկ, ելի հոպոպներդ յեկան: Ես մարդն խոստում չի անում, այլ գործ: Բա իսկի չե՞ս լսել, վոր մեր մտտիկ դեղերում մի քանիսին փող են բաց թողել:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից) Ձե՛: Դու տեսե՞լ ես, վոր ասում ե՞ս, ասա, դու տալու ժամանակ ենեղ ես յեղե՞լ... Ի՞նչ ես սարսաղ-մարսաղ դուրս տալիս, մարդ ել եզքան ել հավատավոր լինի՞...

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Ներս վագելով սրահ) Տղերք, լսեցեք, Արալըն գեղումը անցած որը կարկուտը ավել ա:

ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԵՁ ՁԱՅՆԵՐ.—Ըմբ... Ի՞նչ ա ասում... վո՞նց թե... Շատ ա խփվե՞լ...

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ.—(Հասարակութեանը) Դղել ա...

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից) Հի-մի, ընկ. գործակալ, եզ գեղացոց կարկուտի վնասը Պետապի քսակից փող կտա՞ն, թե հենց ենենց...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Անպայման ու շտապով: Յես այդ կարկուտի մասին ավելի չուտ եմ լսել: Գիտեմ՝ թե ի՞նչքան վնաս է ավել: Այ, սպասեցեք տեսնեմ իմ ցուցակը, ասեմ թե՛ ո՞վ ինչպե՞ս է ապահու-

վազրվել (ցուցակին նայում է) : Մեկը Կարապետ-
յան Սարգիսը, մյուսը՝ Բաքրեկյան Հմայակ : Հիմի
Կարապետյան Սարգիսը պարտագիր կերպով է ա-
պահովագրվել, ուրեմն սա համեմատաբար քիչ վտու
կատանա, այլ է Բաքրեկյան Հմայակի-զբուխյունը :
Սա կամավոր կերպով է ապահովագրվել : Կնչանա-
կի՝ Բաքրեկյանը ավելի կատանա : Սա կարող է յուր
վնասն անմիջապես ծածկել՝ սերմացու գներու հա-
մար :

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակության միջից)
Հիմի վո՞նց ա քո բանը, Աղաբեկ, հավատացի՞ր :
Ախր, ասացինք, այ մարդ, կտան, սա՛ չե՛, չեմ հա-
վատում : Թարս ես, թարս :

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ձե, ախպեր, գոռի բան ա՞,
մինչև իմ աչքերով չեսեսեմ՝ չեմ հավատա... Հո
չե՞ք խեղդելու... :

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Գործակալին) Ընկեր ջան,
ախր ես մարդիկ չթողեցին, վոր խոսքս վերջացնեմ :
Հիմի եզ Կարապետյանն ու Բաքրեկյանը լսել են,
վոր դու ետեզ ես, վորոչեւ են գալ քեզ մոտ, ես-
տեզ : Վորտեզ վոր ա, հիմա կերեան :

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Իսկապե՞ս, այ լավ յեղավ :
Թեև յես ետեզ ուրիշ գործով եմ յեկել, բայց վո-
չինչ, յես սիրով նրանց զբուխյամբ կհետաքրքրե-
վեմ : Իսկ առայժմս խոսեմ ձեզ հետ ապահովա-
գրության մասին :

Սորհրդային իշխանության կազմակերպած ա-
պահովագրությունը ձեզ՝ բոլոր գյուղացիներին
ընդառաջ է գնում : Տարեց-տարի ապահովագրու-
թյան տոկոսների գանձումը համեմատաբար թե-
թեանում է, իսկ պատասխանավությունն ավե-
լանում : Նվազ կարողության տեր գյուղացիներին

ապահովագրական մուծումների ժամանակ զեզ է
արվում, այսինքն՝ ավելի քիչ են տալի, քան ունե-
վորները, իսկ բոլորովին չքավորները միանգամայն
ձրի յեն ապահովագրվում : Կողարային պարտա-
գիր գանձումների, ինչպես նաև կամավոր ապա-
հովագների մուծումներից հնարավոր է լինում ժան-
տախտի դեմ ձեռք առնվող միջոցները լավացնել,
այն է՝ գավառներում անասնաբույժների թիվն ավե-
լացնել, սրա համար անհրաժեշտ գործիքներ և դե-
ղորայք գներ, քաղաքներում հրդեհաչեջ խմբեր կազ-
մակերպել և այլն :

Որինակ, քանի քանի անգամ Սորհրդային Հայաս-
տանում գյուղացիներին, վորոնք գանազան գրթ-
բախտություն են կրել, Պետապը յուր վճարումնե-
րով նրանց վերջնական կործանումից փրկել է : Քա-
նի-քանի անգամ կամավոր կերպով ապահովագր-
ված գյուղացիներին Պետապն ոգնել է նրանց նորից
վտաքի կանգնելու, կարգի բնկնելու :

Սորհրդային իշխանության միջոցով հիմնված
Պետապը—ընդհանրական խոշոր գործ է :

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակության միջից)
Թագավորի ժամանակ չե յեղե՞լ : Լսել եմ, վոր յե-
ղել է : Են հաշվիդ մեջ չես առնո՞ւմ :

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Յեղել է, բայց ենպես չի յեղել,
ինչպես հարկավոր է :

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակության միջից)
Լավ, դու են ասա, յեթե ապահովագրվելն ոգտա-
վեա ա, ինչի՞ բոլոր գյուղացիներն իրենց ցանկու-
թյամբ չեն գնում, չեն ապահովագրվում : Ինչո՞ւ
համար նրանց պարտագիր կերպով են քաջում են-
տեզ : Լավ չե՞ր լինի, յեթե թողնեյինք, վոր կա-
ձՈՂՈՂՅՈՒ

մավոր կերպով ապահովագրվելին: Խոսքի որինակ՝ ուզում ես ապահովագրվել, գնա ապահովագրվիր, չե՛ք գործին մնա, քեֆիդ կաց:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Շատ լավ, դրան ել հերթով կը պատասխանեմ, գուցե ուրիշ հարցեր ել կան, առեք, կը պատասխանեմ: Մինչև ես յերկու հարցը գրատախտակի վրա կգրեմ, դուք մտածեցեք: Սրանով յես մտքումս լավ կը պահեմ, իսկ դուք ել չեք մոռանա:

ՅԵՐՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից) Դու ասում ես, վոր մեզ մոտ եսոր Խորհրդային իշխանութեան ժամանակ ապահովագրութեան գործը ուրիշ կերպ ա գրված, քան թագավորի ժամանակ: Չանագանութեանն ինչո՞ւմն է:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Դրան ել կպատասխանեմ: (Գործակալը գրատախտակի վրա կավիհով պարզ գրում է նրանց տված հարցերը). 1. Ապահովագրութեան, գործը ցարի ժամանակ, 2. Ինչո՞վ է տարբերվում Խորհրդային ապահովագրութեանը ցարականից, 3. Ապահովագրութեանն ինչո՞ւ յե մեզ մոտ պարտադիր:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Ել ի՞նչ հարցեր կան, տվեք:

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից) Այ, դու ասեցիր, վոր ապահովագները տարեցտարի թեթևանում են, վոր Պետապը գյուղացիութեանն ոգնում է, եդ վո՞նց:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից) Կամավոր ապահովագրութեան մասին ել խոսեցիր: Եդ վո՞նց է լինելու:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Եդ յերկու հարցին ել կպատասխանեմ: Իսկ առայժմ թողեք գրեմ:

(Գրում է) 4) Պետապը բնակչութեանն ինչպե՞ս է ոգնում, 5) Կամավոր ապահովագրութեան:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Ել հարցեր չկան: Լավ, յեթե լինեն, հետո կտաք: Տված հարցերին պատասխանում եմ: Ուրեմն՝ առաջին հարցն է՝

Ինչպե՞ս եր ապահովագրութեանը ցարական ժամանակը կատարվում: Ցարի ժամանակ գյուղացին մարդավայել չէր ապրում: Ցարական կարգերը, որենքները հարմարեցված էին բուրժույների, կալվածատերերի և հարուստների շահերին ու ոգուտներին:

Ինչ բոլոր գործերի մեջ եր արվում, նույնն ել ապահովագրական գործի մեջ: Այ, որինակ՝ Ռուսաստանում թագավորի ժամանակ փայտիբրական ապահովագրական գործը գլխավորապես գտնվում էր կալվածատերերի և նրանց ոգնական քյոխվաների և գրագետների ձեռքին: Ապահովագրութեանից կալվածատերերն ու գյուղական զոսբաները, հարուստներն ոգտվում էին, իսկ խեղճ ու կրակ շարքային գյուղացին ապահովագրութեան տված ոգուտից բան չէր տեսնում, չէր ստանում:

Ահա հիմա տեսեք, ինչպե՞ս եր ցարի ժամանակ ապահովագրական գործը կատարվում, վերցնենք 1906 թիվը:

(Գործակալը հեռանում է: Վարագույրը բարձրանում է: Բեմը ներկայացնում է հին շրջանային վարչութեան գրասենյակի ներքին տեսարանը: Յերկու սեղան՝ մեկը տանուտերի (գլավիհի) համար, մյուսը գրագրի:

Սեպաններն ազատ են: Գյուղացիներին մի խումբ ան-
համբեր սպասելով տանուտերին (գլավին) ու գրագրին՝
իրարու հետ գրույց են անում:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հուզված) Նրանց ի՞նչ...
Հլա նրանց կաշին մեզ նման մաշկվի, տես վո՞նց են
սուգ-չիվան գցում: Ե՛հ, ի՞նչ, կուչա են, տաք
հազնված, սարքված, դրսաված, քթերն ել սաղ
որը անուշ հոտի մեջ... վոչ աղն ա պակաս, վոչ
մաղը...

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Են հարստությունը, վոր
նրանք ունին, իսկի չարժե խոսել: Մի ջափա քաշի,
մտի Ծուռտիկանց Ոհանեսի դուքանը, մի տես՝
թե քանի՛ հարիր մանեթի ապրանք դուքս կը բերես-
ել չեմ խոսում անտեսության մասին, պահու, են-
պես մանեթները վերե իսի, ու հազարների հասնի,
վոր չչկվածությունիցդ շարվարդ կբոջանա:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Բան ես ասում, բա են մեկը...
չես իմանում, քթի փսլինքին նայես, թե՞ կարողու-
թյանը: Շան աղեն քիչ ա դե՞լ: Նրանն ափաշկարա-
չի յերևում, աղվեսի մեկն ա, ձեռքի ընկած փողը
բանկն ա գցում:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Եզ դրուսա ա՞, բա յես կար-
ծում եյի՛ խալիսը սուտ են ասում:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ի՞նչ սուտ, ի՞նչ դարափաթ,
քի՞չ են մեր աղերանցը թալանել:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Սուտ, կլսեն:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ի՞նչ սուտ կենամ... Քոստալ
քսան իրեք տարի յա պիսարություն ա անում:
(Լուրջյուն):

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Նրանք յերեկ պիչեր կուզանց
բաղումը քե՛ֆ են արելու վերը ընկել, չնթուել, իսկ

դու ետեղ մղմ դալեն սպասիր, թե յե՛րբ պիտի գան:
Գնաս՝ վայ ա, չգնաս՝ վայ ա:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Հլա մի փորձի տեղիցդ
չարժվի, կանցերարի ծառան, չե՞ս տեսնում, գլուխը
չան նման դուքս ա գցում, վատվատում ու հայդե,
մին ել տեսար՝ իմաց արեց, պրծավ... հարայ-հրո-
ցը կարկախ նման կսկսվի:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Բացակա լինելուդ համար
մեկ ել տեսար են սառցատան փոսում ուշքի կը գաս,
ու հետնա աշխատանքի ամբողջ սրդ կը կորչի: Ել
կարաս ջուղար տա՞լ:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Դուչմանս վոչ ընկնի սառ-
ցատան փոսը, ը՛հը, մի-մի մատը սե-սե ճիճուներ...
Վո՞նց են կծոտում, ամման, պատմելու բան չի...
(Ներս Ե մտնում գրասենյակի ծառան. չորս կողմն Ե
նայում):

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Ծառային չի նկատում) Մեր
բախտն ել շան բախտ ա... (մյուս գյուղացիները
ձեռքերով նշան են անում, վոր լոխ):

ԾԱՌԱ.—(Ցույց տալով գյուղացիների վոտքերը) Ես
դահրումար պոլը կեղտոտեցիք, կանցերար ա, ախոս
չի: Քուչում տեղ քիչ կա՞: Դե, հայտե, քչվեք ես-
տեղից... Ժալնս դուք չեք տալի:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Խի... ինքներդ մեզ ետեղ
կանչել, հիմա դուքս եք անո՞ւմ...

ԾԱՌԱ.—Շատ ել թե, կանչել ենք, ըստե՞ղ պիտի հա-
վաքվեք... Քուչեն քանդվել ա՞... Չե, աստված-
ներդ սիրեք, եկեք գլխիս նստեցեք: Դե ել յերկա-
րացնել միք, հայդե...

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ըմբո... Են անձրևի տակ
վո՞նց կանգնենք:

ԾԱՌԱ.—Վո՞նց թե՛ վոնց կանգնենք, չաքա՞ր եք, վոր հարվեք, թե՞ ենտեղի կանգնողներիցը լավ մարդիք եք... (Գյուղացիներին հրելով) դեհ, գլուխ չունի՞մ ձեզ հետ խոսք ու զրիցի բռնվելու, փաստ-փուստներդ հավաքեք:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Սպասիք, մարդ ստածս, ո՞ւր ես բրթի-բրթի աալի, կանցելարը կերանք վոչ... վիյ...

ԾԱՌԱ.—Վո՞նց թե սպասեմ, յատավուլ ես, թե՞ պահապան հրեշտակ, վոր գլխիդ դարավուլի նման կանդնեմ, թե՞ հերանցդ դարավաչդ, սող յեյ, կորեք... արինս գլխիս խփեց հա...

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ել խի՞ յես նեղանում, Հարս-թին, կնկանս կասեմ, կգա կեղտոտ պորդ կարբի...

ԾԱՌԱ.—Եզ խոստումները ձեզնից չաա ենք լսել: Հենց վոր խոսքը գործին ա գալիս, ենպես եք փախչում, վոնց վոր խրանած յեղը:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Խի՞, քի՞չ են մեր կնանիքն են սթախը սրբե՞լ:

ԾԱՌԱ.—Թուհ, չունչան աղերք, վոնց են կեղտոտել, հիմի արի ու սրբի: Բա անիծված հոտը վրբրներից ենպես ա փչում, ասես մարդիկ չը լինեն, այլ հոտած ջանդաքներ, փուֆ...

(Բարկացած՝ պատուհանները բաց ե անում):

(Ներս ե մտնում դրողերը, կողում ե, հենված ե ձեռնափայտին):

ԳՐԱԳԻՐ.—(Ծառայի կողքով անցնելիս՝ խփում ե մեջքին) Քյավթառ-քյոսի, թող ես բարձրացրել:

ԾԱՌԱ.—Կամաց-կամաց, մի բղավի:

ԳՐԱԳԻՐ.—Յես քեզ կամաց ցույց կտամ... Զուր ցանիք, թողը նստի:

ԾԱՌԱ.—Ասանց քեզ ել գիտեմ...

ԳՐԱԳԻՐ.—Պատասխանդ անպակաս ա (ծառան փրկեք-փրկեքավով դուրս ե գնում: Գրագիրը շարտում ե ձեռնափայտը ու նստում յուր սեղանի առաջ: Չեքը քում ե սեղանի յերեսին) թողը վոնց վոր ավազ (գլուխը բռնելով) ես գլուխս դընգդընգում ե, ասես սրճիճ են լցրել... Եյ սատանի պոչ, փայտս վերցրու ու արի սեղանի յերեսը սրբի:

ԾԱՌԱ.—(Կուլխների հետևից) Ես բոպեյիս:

ԳՐԱԳԻՐ.—(Գրպանից ծուլորեն հանելով բանալին) Ես-տեղ կարծեմ մի բան եյի պահել: Վո՞րտեղ եմ խցկել: (Արկղը բաց ե անում ու այնտեղից դուրս ե բերում աղիի փոփրիկ շիշը, բերանն ե քաշում, խմում, վործքում ե, շուրքերը լպստում ու նորից շիշը յուր տեղը դնում): Որհնվի ես արող հնարողը, սա վոր չլինի, մեր բանն առաջ չի գնա: Ներսս վառեց թողեց: (Ներս ե մտնում ծառան, սեղանը սրբում ե անկարգ ձևով, այնպես վոր փոշին բարձրանում ե դեպի գրագիրը: Գրագիրը սկսում ե փոշտալ): Այ սատանի ծոցը մտնես, հա, անխելք քաշալ: Կորեր աչքիցս:

ԾԱՌԱ.—(Փնք փնքավով) Միչա ել չկամություն... Ուգում ես լավ անես՝ խաթա յա, վառ անես՝ ելի խաթա...

ԳՐԱԳԻՐ.—Յես քեզ ցույց կտամ լավն, փաստփուսեզ հավաքի: (Ծառան ծուլորեն հետ ե դառնում, գրնում: Գրագիրը սեղանի արկղից հանում ե քղթեր և նետում սեղանի վրա: Գլուխը չարացած կոխում ե քղթերի մեջ, գոռում ե) Եյ, ո՞վ կա դոան հետե... Ով վոր ապահովագրության փող ա բերել՝ թող ներս խցկվի...

(Դռան յետև կանգնած գյուղացիներն իրար հիմը-տելով ներս են քափվում):

ԳՐԱԳԻՐ.—Ի՞նչ էք վոչխարի հոտի նման ներս լիսի-
վում, մեկ-մեկ չե՞ք կարող գալ: Ապա մի հեռ քաշ-
վեցեք, յալլա... Մեկից ավելի ներս չմտնեք: Նո-
բաթը բոլորիդ կը հասնի: (Գյուղացիները իրար եմ
խառնվում, ամեն մեկը ուզում է առանձնանալ ու
առաջ ընկնել): Տնաքանդներ, յես ձեզ են վախար
ի՞նչ ասի, խլացել էք, ի՞նչ է... Քչվեք, ոտդ յե-
ղեք: Դիփ, դիփ, վոչ մեկն ետսեղ չմնա: Վորիդ
ուղենամ, յես ինքս կկանչեմ: (Գյուղացիները դուրս
են գնում):

ԳՐԱԳԻՐ.—Յուր մատյանին մտիկ տալով՝ (կոնչում է)
Թորոսյան Գրիգոր...
(Ներս է մտնում քսան հինգ տարեկան յերիտասարդ,
գեղեցիկ գեղջկուհի):

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Յես Գրիգորի տեղն եմ յեկել: Նա քաղաք
աշխատանքի ա գնացել:

ԳՐԱԳԻՐ.—Դու ետ ասա, փող բերել ե՞ս:

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Ապահովադրության հմար տվել ա... .

ԳՐԱԳԻՐ.—Ինչքա՞ն ա գրկել... .

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Անցած տարվա չափ:

ԳՐԱԳԻՐ.—Ի՞նչ անցած տարվա չափ, բա չե՞ր իմանում,
վոր ես տարի յերկու անգամ ավելացել ա՞:

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Վո՞նց, բա քե մատաղ, ասում էյիք, վոր
ամեն տարի մի տեսակ, մի չափով պիտի փող ասնք:

ԳՐԱԳԻՐ.—Ասում էյինք, ասում էյինք: Թե վոր ասում
էյինք, ես վո՞նց ես տարի ուրիշ թավուր դուրս ե-
կավ: Հենց գլխներիդ գոս եք տալիս, փողը դեսը
տուր:

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—(Շփոթված) Հիմի յես ավել փողը վոր-
տեղի՞ց ճարեմ, քե մատաղ:

ԳՐԱԳԻՐ.—Իմ գործը չի, վորտեղից ուզում ես, ճարի:

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Ախր վո՞նց անեմ:

ԳՐԱԳԻՐ.—Վոնց, այ ըտենց, վոր ետր փողը չտաս,
փոսում կը նոտացնեմ, իմացա՞ր:

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Հիմի ի՞նչ անեմ, ես ի՞նչ սե որ գլխիս
եկավ (Չոքում է աղաչելով) Վոտքիդ մեռնեմ, աղա
Հակոբ, մի կորցնի, մի սպանի մեզ, մեղք ենք:

ԳՐԱԳԻՐ.— (Կատաղած ձեացնելով) Ել սուգ ու չիվան
մի բարձրացնի, գլուխ չունեմ, ասված ա, պտի
տաս... Որենք ա, մատխարություն չի... .

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Վոտքիդ մեռնեմ, բա եզ տեսակ որենք
կլինի՞... Մեղք ենք, աղա Հակոբ, կնիկարմատ
եմ... .

ԳՐԱԳԻՐ.—Լավ, լավ, հազար անգամ ասել եմ, վոր կը-
նիկարմատի գործը չի ըտենց բաների մեջ խառնվելը,
եստեղ ծառայելով հո գլխիս լաչապ չպիտի՞ գցեմ:

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Ես անգամ ների, քե մատաղ:

ԳՐԱԳԻՐ.—(Հանկարծ մեղմանալով ու չափազանց սի-
բալիք): Լավ, լավ, քո խաթրիդ չեմ դիպչի, գիտես,
վոր քեզ պատվում եմ: Ինչքան մոտդ կա՝ տուր,
մնացածի համար, հենց վոր երեխեդ քնացնես, արի
ինձ մոտ տուն, կխոսենք: Յես քեզ կսովորեցնեմ, թե
վո՞նց պետք է մարդ դժբախտությունից գլուխը
դուրս հանի: Իմացա՞ր... .

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Վույ, եղ վոնց կարելի յա: Խալխն ի՞նչ
կասի, վոր յես քեզ մոտ գամ, աղա Հակոբ, են ել
երեկվա վախար: Ուրիշ բան կլիններ, յեթե ընտանի-
քով լինեյիր, համա մեռակ մարդ ես, վո՞նց կլինի... .

ԳՐԱԳԻՐ.—Աղջի, մենակ ավելի լավ չի՞: Խանդարմունք
չի լինի: Դե լավ՝ խոսք ու զրից չանենք, մոտիդ փո-
ղը հմի տուր, իրիկունը կգաս՝ կխոսենք:

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—(Փողը գրագրին տալով) Աղա Հակոբ,
ջանիդ մեռնեմ, մի արա եղպես բանեշ... .

ԳՐԱԳԻՐ.—(Փողը սեղանի վրա դնելով) Դե գնա, գնա, ժամանակ չունեմ, չե՞ս տեսնում ինչքան ժողովուրդ ա ինձ սպասում, հետո կգաս՝ կխոսենք... Համա գաս, հա՞ :

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Բա խալխը... :

ԳՐԱԳԻՐ.—(Սպառնալով) Չգաս՝ են փոսումը կնստացնեմ, ճիճվեքի փայ կշինեմ :

ԳԵՂՋԿՈՒ ՀԻ.—Քե մատաղ... :

ԳՐԱԳԻՐ.—Ել մի յերկարացնի, գնա, (բարձրաձայն) Ոհաննեսյան Սաղաթել : (Գեղջկուհուն) Գնա, թե չե կնստացնեմ. (գեղջկուհին արտասովելով դուրս ե գնում) :

ՍԱՂԱԹԵԼ.—(Մոտենում ե սեղանին, գլխից փափախը վերցնում ու գլուխը ծուռ ու խեղճ կանգնում) Բարի աջողում :... :

ԳՐԱԳԻՐ.—Ասու բարին, փողը... :

ՍԱՂԱԹԵԼ.—(Դողդոջուն ձեռքերով փողը մեկնելով) Համեցեք, աղա Հակոբ :

ԳՐԱԳԻՐ.—(Հաշվելով) Քիչ ա... :

ՍԱՂԱԹԵԼ.—Վոնց վոր անցած տարին եր, ենքան ա ելի... :

ԳՐԱԳԻՐ.—Յանի թե ի՞նչ անցած տարին : Անցած տարին ուրիշ ա, ես տարին՝ ուրիշ : Ելի տուր, ես տարի տալիքներդ յերկու տակ ա դարձել :

ՍԱՂԱԹԵԼ.—Բա ասում եյին, վոր ամեն տարի... :

ԳՐԱԳԻՐ.—(Բարձրաձայն) Ի՞նչ ամեն տարի... :

ՍԱՂԱԹԵԼ.—Վոր մեր տալիքը մխատեսակ ա, մի չափ... :

ԳՐԱԳԻՐ.—Յես քեզ չափ ցույց կը տամ, հայվան... :

ՍԱՂԱԹԵԼ.—Աղա Հակոբ, յես քեզ համար հավ... :

ԳՐԱԳԻՐ.—Գնա, լավ, ճաշին հավը տուն բեր, իմա ցա՞ր... :

ՍԱՂԱԹԵԼ.—(Ուրախացած) Շնորհակալ եմ, հոգի ջան, աբեզ յերկար լինի, արխային մնա՝ հավը տուն կը բերեմ (արագ դուրս ե գնում) :

ԳՐԱԳԻՐ.—(Բարձրաձայն) Սահակյան Մաթեվոս... :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—(Դուռն հետևից) Եստեղ եմ :—Եկա... :

ԳՐԱԳԻՐ.—Ել շուռ-մուռ մի գա, շատիանդ շարժվի, վոտդ կոտրվել ա, դե, հա... :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—(Վազելով դեպի սեղանը) Գործիդ հաջո՞ղութուն :

ԳՐԱԳԻՐ.—Փողը... :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—Ի՞նչ փող :

ԳՐԱԳԻՐ.—Վո՞նց թե՛ ի՞նչ փող, ապահովագրության փողը... :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—(Զարմացած) Աղա Հակոբ, յես ավել եմ... :

ԳՐԱԳԻՐ.—(Սպառնալից) Ի՞նչ... :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—Մտիտ չի՞, նավասարդի որն եմ ավել :

ԳՐԱԳԻՐ.—Նավասարդի որը... :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—Հա, դու ինձանից ձեռաց վերցրիր, ասիր ապահովագրության տալիքների ժամանակ դուրս կը գամ :

ԳՐԱԳԻՐ.—Ստացական ունի՞ս :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—Ի՞նչ ստացական, յես քեզ վոնց վոր կարգին մարդու հավատացի, ել ի՞նչ ստացական ա պետք վոր... :

ԳՐԱԳԻՐ.—(Տեղից ցատկելով) Ախ, դու գյազա-գյուզա տղա, հլա ինձ վրա մեղք ես գցո՞ւմ : Կորիր աչքիցս :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—Ախր յես... :

ԳՐԱԳԻՐ.—Կորիր, քոտոտ չուն, քանի քեզ փոսը չեմ գրցել... Իդ ու թողդ չերեա, կորիր... :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—Կը գնամ... Դու հլա մի կվխտացի տուր, վոր ստացել ես... :

ԳՐԱԳԻՐ.—(Բռունցքով սեղանին խփելով) Յես քեզ կվիտացի ցույց կը տամ, եչակի մեկը... (Բղավում է, ձեռքով խփում, վառքով գետնին գարկում) :

(Ներս Ե մտնում տանուտերը) :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—(Հարձակվում է հանգիստ կանգնած Մաթևոսի վրա) Դու ի՞նչ ես եստեղ զարմաղալ պցել, հը... Ծուն շան աղա, յես քո ըսեխ—մըսեխդ աղցան կը չինեմ... Գզի՛ր, ա՛յ գզիր... :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—Սհակ աղա, ախր յես... յես... ի՞նչ ես անում... (Ներս Ե մտնում գզիրը) :

ԳԶԻՐ.—Ի՞նչ ես հրամայում :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—Ես լածիբակին փոսը պցեցեք, թող շան նման վնգստա :

ՄԱԹԵՎՈՍ.—(Մի բռպե՛ նախ ապշահար ու ապա ցնցվելով) Սհակ աղա, արեիդ մատաղ... յես... յես զարթ եմ արել, ել չեմ անի, յերեխեքս անտեր մի թողա, բան ու գործից մի գցի ինձ :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—(Գզիրին) Ասի փոսը : (Գզիրը Մաթևոսին քաշ-քաշ տալով, դուրս է շարտում, տանուտերը գրքով շարտում է) : Ոխ, ոխ, գլուխս, վոնց վոր թե՛ պզնձի աման... խժվժում ա... Չահրումարը պիչերը շատ խմեցինք : Են ոսի աղջկերքն ել մի կողմից հոգիներս հանեցին :

ԳՐԱԳԻՐ.—Չե, չե, հը մի ինքդ մտածիր, Սհակ ջան, նավասարդի որը փող եմ վերցրել եդ սգոստով աղվեսիցը, հմի կանգնել ե ա, թե՛ պտի տաս, թե՛ ըսենց, ընենց... Բարով ես յեկել... այ թե համարեցի փողն ու սվի (ֆիթ Ե ցույց տալիս դեպի դուռը) : Ըհը, առ... :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—Ե, քիչ խոսա, դու են ասա, գիչերվա աբաղից սիրտդ հը չի խառնե՞լ : Սիրտս, վոնց վո՞ր թթված խիար... :

(Ներս Ե մտնում մի գյուղացի) :

ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Սհակ աղա, աչքիդ լույսին մատաղ, ախր փողս սվեք, ե... Իրեք տարի յա, ինչ վոր տունս երվել ա, բայց են ապահովագրությունից ինձ հասանելիք փողը չեմ ստացել :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—(Կոպիտ) Կստանաս : Ասել եմ, ժամանակը վոր դա՛ կստանաս :

ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ախր եդ ժամանակը յե՞րբ ա գալու, հոգի ջան, աչքս ջուր կարվեց, ե... Իրեք տարի յա, քիչ չի :

ԳՐԱԳԻՐ.—Վոր ասվեց դեռ չկա, ուրեմն չկա, գնա :

ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Վո՞նց թե չկա, եդ չկան հենց իմ դիլին կանգնե՞ց, քե մատաղ, տասնոխտ տարի յա ապահովագրության հմար փող եմ տալի, հմի ես որվա որը դուք ինձ պտի ողնեք, ասում եք, «չկա», բա եդ վո՞նց կըլնի, քե մատաղ :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—Ի՞նչ անեմ, թե տասն ու ոխար տարի ա տալիս ես, կասես ջիբս եմ կոխում : Գնա, քանի հետդ մարդավարի յեմ խոսում :

ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Լավ, լավ, գնում եմ (շուռ գալով և ուզեովորվելով դեպի դուռը) : Ասի, վայ թե ժամանակս հասած ըլի, գնամ ստանամ :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—Հայվան : (Գյուղացին գնում է) :

ԳՐԱԳԻՐ.—(Գյուղացու հետևից ծիծաղելով) Վոչ թե հասել ա, հը մի բան ել անցել ա, հայ, հայ (դառնալով տանուտերին) մաքի՞դ ա, դու եդ փողովը քեդ համար մի յորդա ձի առար :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—(Վիբավորված) Դե լավ... հմի ի՞նչ անենք, չե՞ վոր դու քու փայն ել ստացար :

ԳՐԱԳԻՐ.—Լավ, մի նեղանա, հանաք արի... :

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—Ըսկի չեմ ել մտածում, դարդս գիտաս ի՞նչ
ա, են վոր գիշերվա են գիլ քեֆիցը հմի գլուխս
տրաքվում ա... Վայ, վայ, վայ:

ԳՐԱԳԻՐ.—Հմի մի լավ կը բժշկեմ: (Բարձրաձայն) Իդի-
թյան Պողոս:

ՊՈՂՈՍ.—(Շտապով ներս մտնելով, խոնարհ գլուխ Ե
տալիս տանուտերին ու գրիբին) Բարբ աջողում:

ԳՐԱԳԻՐ.—Բարբ աջողում: Գիտե՞ս ինչ կա, Պողոս, ես
սհաթիս վազիր ձերոնց տուն, հաց գցիր, մենք դա-
լիս ենք...

ՊՈՂՈՍ.—(Ուղևորվելով դեպի դուռը) Այ համեցեք,
ջուխտ աչքիս վրա տեղ ունիք: Մի բոպեյում ամեն
բան պատրաստ կը լինի:

ԳՐԱԳԻՐ.—Են առյուծի կաթից սուփրա հանի:

ՊՈՂՈՍ.—Արխային կացեք (դուրս Ե վագում):

ԳՐԱԳԻՐ.—Այ թե քեզ վոնց կը բժշկեմ, ամեն բան ձե-
ռաց գլուխ յեկավ: Դե, պատրաստվի, Սհակ ջան:
(Գրագիրը սեղանից մատյաններն ու գրեքը հավա-
քում Ե ու դարսում սեղանի արկղի մեջ) Այ գզեր...
(Արկղը կողպում է):

ԳՁԻՐ.—Ի՞նչ էք հրամայում:

ՏԱՆՈՒՏԵՐ.—Դուան հետևը սպասող գեղացիներին ա-
սա, վոր եզուց գան... Եսոր ել ընդունելություն
չկա, պրծավ...

ԳՁԻՐ.—Աչքիս վրա:

(Տանուտերը գլխարկը՝ շվացնելով՝ դնում է գլխին,
գրագիրն էլ հետևից: Դուրս են գնում: Բեմի հետե-
վում գյուղացիների աղմուկ, բարձրաձայն տըր-
տունջ):

(Վարագույրը ծածկվում է)
(Մուներտիկներն իրենց տեղերն են գալի):

1. Ապահովագրության
կար ժամանակ Ե ցարի
Տրգում էյին աղեքը
Ի հաշիվ աղքատների:

2. Եդ ժամանակ ցավ ու վիշտ
Շատ քաշեցին գյուղացիք
Խարջ ու խարա՛ջ—ծանր վիշտ,
Դեհ գյուղացիք՝ դիմացեք:

1. Յեվ աղեքն ամեն կերպ
Լցնում էյին ջեր ու ծոց,
Ծաղրում էյին գյուղը միշտ,
Հիմարացնում գյուղացոց:

2. Որենքներին հակառակ
Կարվածքներից հարկ տալով՝
Գյուղացին եզ ժամանակ
Հաց չեր ուտում կուշա փորով:

1. Եդ որերը գնացին,
Հող ու մոխի՛ր ցարն հիմա.
Խեղճ գյուղացուն միշտ ողնող
Խորհրդային Պետապ կա:

2. Նա գյուղին Ե ուշագիր,
Եդ լավ գիտե ամեն չեն.
Խորհրդային Պետապից
Տնաքանդը—տնաչեն:

(Մուներտիկները գնում են, նախաբեմ Ե դուրս գալիս
Պետապի գործակալը):

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ.—Հիմա, ընկերներ, քանի վոր
դուք տեսաք, թե ի՞նչ գրության մեջ էր ցարի ժա-
մանակ ապահովագրության գործը, մենք կարող
ենք անցնել հետևյալ հարցերին: Այժմ յես ձեզ ցույց

կը տամ, թե՛ ինչպես սկսից խորհրդային ազա-
 հովազրությունն ու այնուհետև մենք զրույցով ու
 ներկայացումով կը պարզենք թե ի՞նչպես է ներ-
 կայումս աշխատում: Կարծում եմ, վոր զեկուցման
 յերկրորդ մասից առաջ ավելորդ չէր լինի փոքրիկ
 ընդմիջում հայտարարել: Հիմա պատրաստվում ե
 յերկրորդ մասը, իսկ վորպեսզի ընդմիջումը ձեզ
 համար տխուր չանցնի, մեր յերգեցիկ խումբը կերգի
 Պետապի մասին:»

(Գործակալը գնում է: Նախաբեմի վրա, ծածկված
 վարագույրի ժամանակ կամ բեմում, վարագույրը
 բացված՝ յերգեցիկ խումբը յերգում է «Կարմիր
 Ափուր»-ի և Պետապի մասին: Խոսքերը թող հար-
 մարեցնեն մի հանրաձայն յեղանակի հետ:
 Կուպլետի առաջին յերկու տողը յերգվում է մի
 ձայնով, իսկ վերջինը խմբով կը լինի, յեթե այս
 յերգի հետ միաժամանակ յերաժշտություն լինի): :

ԳՈՌՈՋ ԿԱՐԿՏԻ ՅԵՎ ՊԵՏԱՊԻ ՅԵՐԳԸ

Պայծառ լուսին աստղերի հետ
 Լույս են տալիս գյուղին վերեց,
 Հիմա գյուղում Կարմիր Սովետ,
 Ազատվել ենք հին որերից:
 Լույս է տփռում պայծառ լուսին,
 Խրճիթներին, հանդ ու դաշտին,
 Դեկրեաները գյուղի մասին.
 Հողը գեղի մարդու ձեռքին:
 Են յերկնքով ամպեր անցան,
 Հանկարծ ծածկվեց լուսինն անխոտ...
 Հաճախ, հաճախ թակթկում է
 Մեր գյուղերին կարկուտը դուռը:
 Ուր յեկավ նա՝ ավեր ու կոծ,

Խեղճ գեղացոց արցունք ու վիշա:
 Ետ կարկառից հարուստն անգամ
 Կ'աղքատանա, են էլ ընդմիշտ:
 Պայծառ լուսին ամպերի տակ
 Խոր թագնվեց, ենտեղ մարեց.
 Մեր ցանքսերը հիմնահատակ,
 Կարկուտը գոռոզ այ ինչ արեց:
 Ով վոր տուժեց, էլ չբուժվեց,
 Դուք, յեղբայրներ, եղ լավ գիտեք,
 Ետպես գնա, հըս շատ դուք
 Չեր մազերը պիտի փետտեք:
 Յե՛վ լուսինը գյուղի վրա
 Ջինջ լույս սփռեց էլի բարձրից
 Գյուղին յեկավ մեծ սգնություն
 Են հարազատ Խորհուրդներից:
 Պայծառ լուսնու կարմիր փայլից
 Լուսավորվեց գյուղը անդով,
 Ու Պետապը գյուղն այցելեց,
 Գյուղին սղնեց գումար փողով:
 Հիմա լուսնու ջինջ լույսի տակ
 Տան ամբարներ գիտ ու գիտու՜փ.
 Չվախենաք էլ կարկառից,
 Տուժողներիդ համար Պետապ:
 Պայծառ լուսին աստղերի հետ
 Լույս է տալիս գյուղին վերեց
 Հիմա գյուղում Կարմիր Սովետ,
 Ազատվել ենք հին որերից:

ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ՅԵՐԿՐՈՐԿ ՄԱՍ

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԿԷԼ.—(Վարագույրը ծածկված ժամանակ) Հսկամբերյան հեղափոխությունը կարվածատերերին վսնդելով՝ փոխել է կարվածատերական բոլոր կազմակերպությունները: Նախկին փայտափրական ապահովագրությունը վոչնչացվեց: Հասկանալի չէ, Վոր խորհրդային իշխանության առաջին օրերին, քաղաքացիական կռիվներէ սարիններին չէր կարող ապահովագրության գործը դարգանալ: Խորհրդային ապահովագրությունը սկսեց ստեղծվել միայն տնտեսական նոր քաղաքականության սկզբնավորման օրերից: Խորհրդային իշխանությունն ամենուրեք և ամեն ինչում գյուղացիական կարիքներին ընդատաջ է գնում: Կազմակերպելով պետական ապահովագրության գործը, խորհրդային իշխանությունը սրանով ևս պատասխան է տալիս գյուղացիության աճող պահանջներին: Ապահովագրության գործի կազմակերպման անհրաժեշտությունն իրենք գյուղացիներն ել ելին զգում: Աճա ձեզ մի գեպք: 1921 թվին Խորհրդային Ռուսաստանի մի գավառի գյուղացիության կողմից բնկ. Լենինի մոտ ներկայացուցիչներ են գնում՝ խնդրելով, վորպեսզի ապահովագրության գործը կազմակերպվի:

Գյուղացիության այդ գիմումը խորհրդային ապահովագրության այդ գործի կազմակերպման պատճառ ծառայեց:

(Գործակալը գնում է: Բեմ են բարձրանում մուսնետիկները):

1. ՄՈՒՆ.—Մի բոպե տսենք թե,
 Ենպես իմանանք,
 Հենց հանաք—մանաք
 Եսոր թե վազր
 Պարտադիր սարախր
 Հախ թե նահախ
 Դրեցինք զբազ
 Յեաո՞

2. ՄՈՒՆ.—Ե, յեթ, թո.
 Հազիվ թե կամովի սարախր,
 Մեր ցանկության հակասակ
 Ընդունի աշխատավոր խալխր
 Եստեղ մի «ե» կա՞ նուրբ, բարակ:

1. ՄՈՒՆ.—Այ թե ինչ.
 Եզ կարգից
 Քթերր ցից
 Գոհ չեն մնա գյուղացիք,
 Բացատրեմ, իմացեք.
 Են ժամանակ անպատճառ
 Սարախին փայտավճար
 Պիտի անպակասր
 Մեկին տասր:
 Ե, բնկերներ, ուշադիր.
 Պեաք է սարախ պարտադիր:

(Մուսնետիկները գնում են, նախաբեմ է դուրս գալիս Պետապի գործակալը):

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Այսպիսով՝ կնշանակե՞ պետական ապահովագրությունը ստեղծվեց գյուղացիության ցանկության համաձայն: Խորհրդային պետական ապահովագրությունը արագությամբ ծա-

վալվեց ու ամբաստնեց: Մեր Պետապր բոլորին առանց բացառութեան ապահովագրում է կոպարային պարտադիր կարգով: Այստեղ, ի միջի այլոց, մեկն ինձ հարցրեց՝ մեզ մոտ ինչո՞ւ չե ապահովագրութեանը պարտադիր: Մի ուրիշն էլ ասավ, վոր ապահովագրութեանն ավելորդ հարկ է:

Դա, իհարկե, ճիշտ չէ: Չնայած ապահովագրութեան տոկոսները պարտադիր կարգով են գանձվում, հավաքվում, բայց այնուամենայնիվ ապահովագրութեան գանձումները բոլորովին հարկեր չեն: Ահա թե՛ տարբերութեանը ինչումն է հարկերը հավաքվում են համապետական կարիքների համար, իսկ ապահովագրութեան գանձումները բացառապես նրա համար, վորպեսզի ոգնութեան արվի իրենց՝ վճարողներին, յետե նրանց անտեսութեանը մի վորեւե դժբախտութեանից առժուռ է:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից) Ընկեր գործակալ, դու խոստացար բացատրել մեզ թե՛ ինչո՞ւ չե մեզ մոտ ապահովագրութեանը պարտադիր:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Դա դժվար չէ բացատրել: Ընկերներ, յենթադրենք, թե մեզ մոտ կոպարային պարտադիր ապահովագրութեան չկա, կամ ավելի լավ է ասել, այդ վորոշումը վերացված է: Այն ժամանակ ի՞նչ կստացվի:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից) Մենք կթեթևանանք:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Դու կարծո՞ւմ ես: Ապա տեսնենք:

(վարագույրը բարձրանում է, բեմը ներկայացնում է ապահովագրութեան գործակալութեան գրասենյակը):

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Ահա տեսեք (ցույց է տալիս մի մեծադիր պլակատ): Այժմ անասունների սատկելուց և բույսերի կարկտահարութեանից յուրաքանչյուր 100 ուրբուց այս տարի գյուղացին պիտի տա 3 ո. 91 կոպեկ: Յետե պարտադիր ապահովագրութեանը վերացվի, ապա ուրեմն ապահովագրվողների քանակը սաստիկ կբշտանա: Վորքան քիչ լինի սպասովագրվողների թիվը, նույնքան բարձր ու թանկ կը լինի ապահովագրները, ստիպված պիտի լինենք բարձրացնել, ավելացնել մոտավորապես յերկու անգամ:

(Պլակատի վրա գրում է 3 ո. 91 կ. × 2 = 7 ո. 82 կոպ.: (Չանագան ձայներ հասարակութեան միջից): Եդ հո մեր ուժից վեր կլինի: Չե, եդ մեր քեֆով չեղավ: Եդ չենք կարող տալ:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Իրոք պարտադիր ապահովագրութեան ժամանակ, ապահովագրական վճարները այնքան թեթև ելին, վոր ամեն մի չքավոր, առանց իրան վնասելու, կարող էր մուծեր, փող մտցներ: Իսկ այժմ պարտադիր ապահովագրութեան շինելու համար՝ չքավորները զրկվել են ապահովագրութեան տված ոգուտներից: Կամավոր ապահովագրական գանձումների ժամանակ կարող են ապահովագրվել միայն առևտրականներն ու հարուստները:

(Բեմ է մտնում մի աղքատ հագնված գյուղացի):

ՉՔԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Գործակալին) Լսիր, բարեկամս, վորտե՞ղ մտցնեմ իմ ապահովագրութեան փողը: Այ իմ յեզս քսան մանեթ է գնահատված ու անցյալ տարի ինձից պարտադիր ապահովագրու-

թյան կարգով ութսուն կոպեկ վերցրին: Համա ես տարի ինձ գործակալը խոստացել աս, վոր յեզս 30 մանեթով ապահովագրի, վոր ավելի քիչ կվերցնի, մի մանեթն մի կոպեկ...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Հիմի ել պարտագիր ապահովագրության չի, այլ ձեր բարի ցանկությանն ե թողնված, ուրեմն, յեթե ուզենաս՝ կարող ես շապահովագրվել:

ՉՔԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Վոր պարտագիր կարգը ջնջված ա՛՝ եզ լավ աս: Բայց յես ինչո՞ւ շապահովագրվեմ: Յես իմ թշնամին ե՞մ, ի՞նչ ե, վոր շապահովագրվեմ: Չե, եզ մեկը կներես, խնդրում եմ ինձ ապահովագրես:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Յեթե քո յեզը գնահատված ե յերեսուն սուբլի, ապա ուրեմն կամավոր ապահովագրության գեպքում դու պետք ե տաս մեկ մանեթ 35 կոպեկ:

ՉՔԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ինչո՞ւ համար: Խի ինձ մոտ խաղնա կա՞, ինչ աս: Ուրեմն չքավոր գյուղացին հմի ապահովագրվել չի՞ կարող: Ո՞վ հնարեց պարտագիր ապահովագրության եզ հստակ ջնջումը: Մեզ քանդելու համար են հնարել, ի՞նչ ե: Ո՞վ կարող ասեպիսի մեծ տոկոսներով ապահովագրվել:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Այ թե ով:
(Ներս ե մտնում առևտրականը):

ԱՌԵՎՏՐԱԿԱՆ.—Բարե, սիրելի քաղաքացի գործակալ: Յես անգիս վաճառականն եմ: Ես տարի լավ առևտուր ունեցա, լավ փող գտաեցի, ու մի ջուխա լավ բուզա տաս: Բարի յեզեք, բուզաները ապահովագրելու:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Կարելի յե, բայց ապահովագրության տոկոսները քիչ չեն:

ԱՌԵՎՏՐԱԿԱՆ.—Եզ ինձ համար վոչինչ ե: Մենք փող ունինք: Ճիշտն ասեմ՝ մենք ես տարի ենքան փող աշխատեցինք, վոնց վոր ավագ:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Ուրեմն վճարել կարող ե՞ք:
ԱՌԵՎՏՐԱԿԱՆ.—Բա, ես քեզ բան եմ ասում, կարող եմ: Դրա մասին հեչ կստեղծ մի ունենա: Ասեք, ինչքան աս հասնում, տամ: Փող կգտնվի: Իսկ ապահովագրվելը շատ ե անհրաժեշտ:

(Գործակալը համրիչի վրա հաշիվ ե անում):
ԱՌԵՎՏՐԱԿԱՆ.—(Դառնալով չփախր գյուղացուն) Հրե՞նչ ես քիթի կախել, թթվածի նման ես: Չեր ժամանակը հայ, հայ, գնաց ծիծեռնակի նման: Հիմի վոնց եք: Չեր անգում ելա մի քանի ախմախ մարդիկ կային, վորոնք միշտ բղավում էին «Պարտագիր ապահովագրանքը ջնջեցեք», միտղ չի՞: Բ՛նչ, դիր ապահովագրանքը ջնջեցեք», միտղ չի՞: Հմի կարկաթից ու ժանտախաթից լաց յեզեք, վայ կարգացեք ու գլխներդ թակեցեք: Հմի մենակ մենք կարող ենք ապահովագրվել, իսկ դուք (ֆիք ե ցույց տալի) ասեք: Գնացեք գլուխներդ գմբղմբացրեք ու գուլբասար փնչացրեք:

ՉՔԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Հերն անիժեմ: Են գեղացիք, վորոնք պարտագիր ապահովագրության ջնջում են պահանջել, սարսաղ են յեզել...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Չեզնից պիտի ստանալ...
ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակության միջից) Ընկեր գործակալ, ներիք՝ հիմարացա: Լավ չմտածեցի, ու գլխիս դու տալով, հանկարծ դուրս տվի: Հմի անսում եմ, վոր պարտագիր ապահովագրության ջնջումից մեր չքավոր գեղացին սպուտ չի

ստանա, առանց ապահովագրվելու կմնա: Մեղքս
քավում եմ... Ներողութուն, հիմարութունից յե-
ղավ եղ բոլորը...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Եղպես ել պիտի լիներ: Ուրեմն,
աղերք ջան, վոք առանց պարտադիր ապահովա-
գրութեան յուր չի գնացվի, եղպես չի°...

(Հասարակութունից ձայներ).—Եղպես ե... պարզ
ա... հասկանալի ա...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Ուրեմն շատ բավ, ապրեք: Վերջ
տանք (դառնալով չփավոր գյուղացուն) Տեսա՞ր,
ընկեր ջան, եղ բոլորը հանաք եր, բավ հանաք:

ԶԲԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Ուրախացած) Ուրեմն պար-
տադիր ապահովագրութունը ջնջված չի° որեն-
քով...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Վոչ:

ԶԲԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ուրեմն յես կարող եմ մի մա-
նեթ մեկ կողեկով ապահովագրվե՞լ:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Իհարկե, կարող ես դու, չքա-
վոր գյուղացիք դուցե և ավելի պակաս փողով...
(Վարագույրը իջնում է):

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—(Նախաբեմ է դուրս գալիս):

Մի բան ել ձեզ կասեմ, շնորհիվ նրան, վոր մեզ
մոտ ապահովագրութունը պարտադիր է, մենք
հնարավորութուն ունենք բոլոր ցանկացողներին
կամավոր կերպով ապահովագրել՝ համեմատաբար
վոչ շատ լրացուցիչ գումարներ դանձելով: Հիմա
յես ձեզ կպատմեմ, թե՛ ինչպե՞ս է կազմակերպված
Խորհրդային Պետութեան կոպարային ապահովա-
գրութունը: Յարական Ռուսաստանում ապահո-
վագրութունը, գլխավորապես հրդեհների համար
եր կիրառվում: Թե ինչպե՞ս եր կիրառվում՝ դուք
տեսաք:

Մեզ մոտ, Խորհրդային բոլոր հանրապետու-
թյուններում, գոյութուն ունի պարտադիր ապահո-
վագրութեան չորս տեսակ. առաջինն արդեն ձեզ ծա-
նոթ է.—ապահովագրութուն կրակից քաղաքնե-
րում, յերկրորդ՝ ցանքսագաշտերը կարկտահար լի-
նելու դեպքերում, յերրորդ՝ յեղջուրավոր խոչոր
անասունների, և չորրորդ՝ ձիանների համար:

Պարտադիր ապահովագրութեան ժամանակի տե-
վողութունը մեկ տարի յես, հոկտեմբերի 1-ից մին-
չև մյուս հոկտեմբերի 1-ը: Ապահովագրութեան
տարվա սկզբին տվյալ գավառի համար հայտարար-
վում է ապահովագրութեան ապահովագների հատու-
ցումների շրջան, այսինքն՝ Պետապը սկսում է դըժ-
բախտութուն կրած գյուղացիներին փող ստանալ,
դանձել:

Այս տարի մեր գավառում կարկտի համար ապա-
հովագների հատուցումներ յեղել են ... (Այստեղ
գործակալը պետք է քվի ապահովագրութեան բո-
լոր տեսակների հատուցումները):

Բացի դրանից, տարվա սկզբին հայտարար-
վում է նաև ապահովագրական գանձումների չա-
փերի մասին: Որինակ՝ այս մեր գավառում՝ ապա-
հովագրական գանձումների չափերը... (գործա-
կալը քվում է ապահովագրական գանձումները):

ՅԵՐՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից)
ինչի՞, ապահովագրական ասկոսները ամեն տեղ
միատեսակ չե՞ն...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Վոչ, գանազան գավառների բույ-
սերի համար նրանք տարբեր են լինում, վորովհե-
տե կան գավառներ, վորտեղ ավելի շատ են յենթակա
կարկտահարութեան: Որինակ՝ Յերեանի, Եջմիածնի
և Դարբաղագյուղի գավառները ավելի քիչ են կարկտա-

հարության յենթակա, քան ժյուս լեռնազաւառնե-
րը, որինակ՝ Լենինականը, Լոսի-Փամբակը: Իրա
համար ել առաջիններէ ապահովագրական հասու-
ցումներն ավելի քիչ են, քան թէ լեռնազաւառնե-
րինը: Իսկ անասուններէ ապահով. սովորները ա-
մեն տեղ միատեսակ են:

ՉՈՐՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից)
Լսել ենք, վոր առհասարակ ապահովագրական բաց
թողած փողերը քիչ են: Միթե՞ կարելի ա քիչ փողով
կամ ձմեռվա համար հացի պաշար տեսնել, կամ
լծկան ու կթան տանել:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Իսկի վոչինչ ել չես տանի:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Հիմա չենք կարող մեր ախորժար
կողարային պարտադիր ապահովագրութեան հա-
տուցումներով վնասներն ամբողջապէս ծածկել, վո-
րովհետեւ ստիպված կլինենք ապահովագրական
գանձման գումարները ավելացնել, վորը, ի հարկե,
չքաւորներէ համար ծանր կլինի: Բայց և այնպէս
պարտադիր ապահովագրական հատուցումները ոգ-
նում են դժբախտութեան կրած գյուղացիներին,
թեկուզ իրենց վնասի մի մասը ծածկելու համար:
Հնարավորութեան ունեցողներն ապահովագրվել
կարող են ավելի խոշոր գումարով, ի հարկե կամա-
վոր ապահովագրութեան կարգով:

ՅԵՐՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից)
Իսկ պարտադիր ապահովագրութեան գրամի մացնե-
լու ժամանակամիջոցը վորքա՞ն ամիս ե լինելու:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Մենք վեց ամիս ժամանակամի-
ջոց ենք ապիս. հոկտեմբերի 1-ից մինչև ապրիլի
1-ը: Միայն ապրիլի 1-ից հետո պետապահովագրու-
թեան գումարները չմացնողները գանձումները կա-
տարում են նշանակված տուգանքի հետ միասին:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակութեան միջից)
Մենք ձեզ լավ ենք ճանաչում: Իսկ յեթե վեց ամսվա
ընթացքում, յերբ գյուղացին գեռ Պետապի փողը չի
մացրել, մեկ ել հանկարծ դժբախտութեան պատա-
հեց, դուք նրան կոգնե՞ք, փող կաա՞ք...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Անպայման կտանք: Ահա մեզ
մոտ ախորժարի գեպը պատահեց. յես այն ժամանակ
ուրիշ գավառում եյի աշխատում: Ապահովագրական
գործակալութեան գրասենյակում եյի, վորտեղ եր-
նաև ապահովագրութեան տեսուչը:

(Վարագույրը բարձրանում ե, բեմը ներկայացնում
ե գավառական ապահովագրութեան գործակալու-
թեան գրասենյակը):

ՏԵՍՈՒՉ.—(Գործակալին) Հը, ինչպե՞ս ե ապահովա-
գները գանձման գործը:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Միշտ ձգձգում են: Արդեն չորս
ամիս ե անցել այն օրից, ինչ հայտարարվեց գանձ-
ման մասին, բայց մինչև հիմա ապահովագները չառ
քիչ են հավաքվել:

ՏԵՍՈՒՉ.—Դեռ գյուղացիները լավ չեն հասկացել ապա-
հովագրութեան կարևորութեանը, գեռ չգիտեն, վոր
գա իրենց սեփական գործն ե: Չե՞ վոր, յերբ ժամա-
նակին գանձումներ են կատարում, գրանով Պետա-
պին աջակցում են ժամանակին վարձատրել դժբախ-
տութեան կրած գյուղացիներին:

(Հեռախոսը զնգում ե, գործակալը մտտեմում ե ա-
պարատին):

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—(Հեռախոսով խոսելով) Ինչ-
պե՞ս, միթե՞... տու՞մ ես համարյա ամբողջ անա-
սունները հոտը ժանտախտ ե ստացե՞լ... Այ քեզ դժ-
բախտութեան... Ատում ես ստակում են... Այ, տե-

սուչը ահա այստեղ ե... Յես նրան կհայտնեմ... Ի հարկե, կանենք այն, ինչ վոր հնարավոր ե...

ՏԵՍՈՒՉ.— Բանն ինչու՞մն ե՞:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.— Հայտնեցին, վոր Քոռ-Աղբյուր գյուղում անասունները ժանտախտից կոտորվում են: Գյուղացիք և կանայք հուսահատության մեջ են: Նրանք ապահովագրական ասիոսները չեն մտցրել Պետապ և հիմա համոզված են, վոր վոչինչ չեն ստանալու:

ՏԵՍՈՒՉ.— Այդ վոչինչ, մենք նրանց համոզմունքը կը փոխենք, այսինքն, կասենք, վոր սխալվել են ու թե մենք կարող ենք նրանց համապատասխան ոգնություն ցույց տալ: Քանի՞ վերստ ե մինչև Քոռ-Աղբյուր գյուղը:

ԳՈՐԾԱԿԱԼ.— 49 վերստ:

ՏԵՍՈՒՉ.— Դե մարչ, շտապով ճանրա ընկնենք դեպի Քոռ-Աղբյուր գյուղը:

(Վարագույր):

Բեմը ներկայացնում ե Քոռ-Աղբյուր գյուղը: Ընդհանուր հուսահատություն: Գեղջկուհիները գոռում, գոչում, լաց են լինում:

Ա. ԿԻՆ.— Վայ, ծնկներս չորանա, կորավ կարմիր կոփս... Մարալ ջան, աչքիս յուսը, ախր եզ վո՞նց ելավ եզպես շուտ հիվանդացար ու սատկեցիր, նախշուն աչքերիդ մատաղ:

Ա. ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Ասում եմ, լաց մի լինի... Հանգստացի:

2-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Առանց են ել սրտներս մղկատում ա, լցվում, ես կնանիքն ել իրենց վայնասունով մի կողմից ներսըներս ցավացնում են:

2-ՐԴ ԿԻՆ.— Հեշտ ա ասել՝ լաց մի յեղեք: Վոր լաց չլի-

նենք՝ ես դարդոտ ու լցված սրտներս թեթեվացնել չենք կարողանա: Լացը հանգստացնում ա մեզ:

3-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Ով կմտածե՞ր, վոր ես ցավը, դեժբախտությունը մեր գլխին ա հանկարծ թափելու:

Ա. ԿԻՆ.— (Արտավում ե) Ենքան եյի սիրում Մարալիս, ենքան... Հմի ի՞նչ պտի անեմ առանց նրան, ախր չե՞ վոր նա եր մեզ կերակրում... Վատ որերն առաջներիս ա, վայ իմ չալ-չալ աչքերով Մարալս:

Ա. ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Ախր քեզ եմ ասում, մի մոմոա, մարդ ասու: Անմեղ տեղը իմ ձին ել կորավ, են ել վո՞նց ձի, յորդա, սիրուն... Ձին հո կովից թանգ կլինի, համա տեսնում ես, յես լաց չեմ լինում... Լաց լինելով բան չի դուրս գա:

2-ՐԴ ԿԻՆ.— Անմեղ տեղը սատկոտած անասունների համար վո՞նց լաց չլինեմ:

4-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Ախ, յեթե մենք ապահովագրված կլինեյինք... Են ժամանակ փող կտանայինք ու մեր վնասը քչից-մ՛չից կը ծածկեյինք: Իսկ մենք ապահովագրական փողերը դեռ Պետապ չենք մտցրել եսքան ժամանակ, ի՞նչ հույս ու սպասելիք կարող ենք ունենալ:

2-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Իմ կարծիքով, աղերք, անկարելի բան ա, վոր մեզ փող չտան... Կտան, ըհը, ես յես, ես դուք, տեսեք՝ չտան՝ քիթս կկարեմ:

4-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— (Չարախնդաց) Վո՞նց չե, փեշերդբաց արա, կը համրեն, կտան:

Ա. ԳՅՈՒՂԱՅԻ.— Ախպեր, ինչու՞ համար պետք ե տան: Մենք ավե՞լ ենք նրանց, վոր նրանք հմի մեզ տան: Ո՞վ ա մեղավոր, դե ի հարկե, մենք: Պետապում հո ավել փող ունեցող բարեգործ մարդիկ չեն նստած... Ծառայողներ են:

ՄԻ ՏՂԱ.—(Վագեյով) Գալիս են, դալիս են:

2-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ովքե՞ր են դալիս:

ՄԻ ՏՂԱ.—Սպահազորութեան գործակալը, հետն ել մի մարդ կա...

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐ.—Միթե՞ ուզում են փող տալ... Հայդե, աղերք, վագենք առաջները:

(Բոլորն արագ գնում են, բացի առաջին գեղջկուհուց, վորը վոչինչ չը նկատելով, շարունակում է լաց լինել):

Ա. ԿԻՆ.—Այ յես քո չիմշատ բոյիդ մեռնեմ, Մարալ կոզս, հիմի առանց քեզ վո՞նց ապրեմ:

(Գյուղացիները, գործակալը և տեսուչը մտնում են բեմ: Գյուղացիներն ուրախ-զվարթ են):

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Աչքերիս չեմ հավատում: Գրբուսան տեք, անասունների համար փող կտա՞ք:

ՏԵՍՈՒՉ.—Ասացինք՝ կտանք: Կարող ես չկասկածել: Բայց սրանից հետո ձեզ խրատ, փոք ապահովագրութեան տոկոսները միշտ ժամանակին պիտի տաք Պետապին:

Ա. ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Ել դալաթ ենք արել: Ես բանն բսկի չենք մոտանա: Ժամանակին համեցեք, կտանք:

2-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—Դրուսա ա, ձեր տված փողով նոր անասուններ կդժվարանանք առնել, բայց ելի մի բան ա, մեզ կոզնի:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ.—Կամավոր կերպով փոք ապահովագրվեյիք, ետք կկարողանայիք նոր անասուններ ձեռք բերել:

Ա. ԿԻՆ.—(Ուշադրութեամբ շարժելով և վոչ մի բանի վրա) Միբունիկ կոզս, կորար, քոտանամ յես:

ՏԵՍՈՒՉԸ.—Դեհ, հերթի կանգնեցեք: Ասացեք. ով փոք քա՞ն է վնասվել, մենք ել կգրենք:

ԳՅՈՒՂԱՅԻՆԵՐԸ.—(Շփոթված) Իմ կովը գրի. իմ ել յերկու ձին... հորթն ել եք հաշվու՞մ:

ՏԵՍՈՒՉ.—Հերթով խոսեք:

Ա. ԿԻՆ.—Անտեր մնա քու տերը, Մարալ ջան, հմի ի՞նչ պետք ա անեմ:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—(Ա. Կնոջ ուսերը շարժելով) Վեր կոց, վեր, այ կնիկ, հերթի կանգնիր, մենք քու Մարալի համար փող կտանք:

(Վարագույրը ծածկվում է, նախաբեմ է մտնում գործակալը):

(Վարագույրը ծածկվում է նախաբեմ է մտնում գործակալը):

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Տեսաք, բնկերներ, փոք ապահովագրության համար ել ե Պետապը գյուղացիութեան շահերին բնագոտջ զնում: Յեթե գյուղում մի վորեկ խոչոր դժբախտութեան դեպք ե տեղի ունենում, գյուղ ե կանչվում տեսուչը: Նա դժբախտութեան շահը փորձում ե և համապատասխան կարգադրութեաններ և անում: Պետապի աշխատանքը ահասարակ շատ ե ու խոչոր: Ինքներդ գտանեցեք. Մորհրդային սմբողջ յերկրների Միութեան սահմաններում ամեն տարի այրվում են մոտավորապես 100.000 գյուղացիական աներ, ստուկում են մինչև 200.000 անասուն և կարկասաճար են լինում վոչ պակաս քան 1.000.000 զեսյատին ցանքս ու գաշտեր: Իսկ Հայաստանում 12,000-ից մինչև 15,000 անասուն ե ստուկում ե մինչև 18 հազար զեսյատին ցանքս ե կարկասաճար լինում: Դատեցեք ինքներդ թե՛ ամեն տարի քանի՞ միլիոն գյուղացիք պիտի քայքայվեյին, ազատանային, յեթե Պետապը ոչնչութեան չըհասնեք: Բայց քանի. փոք գյուղացիութեան գույքը, ինչքը, բոլորն ել պարտագիր կերպով ապահովագրված են, մի քանիսը նրանցից նույնիսկ կամա-

վոր, ապա հասկանալի յե, թե՛ Պետապը, թեկուզ
անցյալ տարի, ինչքան գումարներ և բաց թողել
դժբախտություն կրած գյուղացիներին:

2-ՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակության միջից) Իսկ մեր
գավառում գրությունը վո՞նց է:

ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Մեր գավառում այսպես է: Ահա տեսեք:
(Վարագույրի լայնությամբ տախտակ (տարլիցա)
ե կախվում):

(Այս տախտակը պիտի ցույց տա տվյալ գավառի
թվերը: Տախտակը կարտանից պիտի լինի, խոշոր
տառերով գրված: Հենց վոր տախտակը կդրվի վա-
րագույրի առաջ, դերասան գյուղացիներից մեկը
հասարակության միջից բարձրաձայն կկարդա):

(Ի՛նչպես պիտի կազմված լինի տախտակը):

Այս տարի Պետապը գավառում ի՞նչ է արել.

1. Պարտադիր կերպով ապահովագրված են (այսֆան),
տուն-տեղ (այսֆան), յեղջյուրավոր անասուն (այս-
ֆան)՝ (այսֆան) դեսյատին ցանֆսադաշտեր:
2. Պարտադիր կերպով ապահովագրվածներին տրված
է.

Ա) (Այսֆան) Տան համար ռուբ.

Բ) (Այսֆան) Ժանտախտով վարակված յեղջյուրա-
վոր անասուններ և ձիաններ ռուբ.

Գ) (Այսֆան) Կարկտահար յեղած ցանֆսադաշտե-
րին ռուբ.:

3. Պարտադիր ապահովագրության գանձումներ տվյալ
գավառում ռուբ.

Այս տարի ապառիկ են մնացել ռուբ.

Նախընթաց տարվանից ռուբ.

Ընդամենը՝ ռուբ.:

Այսպիսի տախտակ կարելի յե տալ նաև կամավոր
կերպով ապահովագրվողներին):

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—(Տախտակի բարձրաձայն ըն-
քերցումը վերջացնելուց հետո) Ընկերներ, գուր
տեսնում եք, թե՛ Պետապի աշխատանքները ինչքա՞ն
խոշոր են: Յեթև Պետապը չլիներ, յերեակոյեցեր
դժբախտություն կրած քանի գյուղացիներ կկոր-
ծանվելին, ու սրանցից քանիսները կրնկնելին կու-
րակների, գորբաների ու վաճառական չարչիների
սարկացնող զիրկը: Հիմա տեսնե՞ք թե՛ Պետապը
ազգարնակչությանը ինչպե՞ս է ընդատաջ պնտմ և
կամավոր ապահովագրությունը ի՞նչ սղուաներ և
տալի: Մինչև մեր դերակատարները կզատրաստ-
վեն, յեկեք յերբորդ մասից ստաջ մի վարքիկ ընդմի-
ջում կատարենք: Ընդմիջումի ժամանակ մեր յերդե-
ցիկ խումբը ձեզ համար կերգի կարկտահարու-
թյան և կամավոր ապահովագրության մասին:
(Գործակալը գնում է: Տախտակները հավաքում են:
Վարագույրը բարձրանում է: Բեմի վրա յերգեցիկ
խումբն է):

ԽՄԲԱԿԱՆ ՅԵՐԳ

Ինչպես վայ, վայ կարկտառը
Մեր գյուղերում
Տախտախտաշար ջարդում է
Ու արտում
Դարերից վեր վիչացնում է
Անիծվածը
Թե ազքատի, թե հարստի
Սերմանածը:
Այ գյուղացի, լավ իմացիք,
Խնայել չի
Կարկտա գորկած ցան արուր
Վոչ կանաչի:

Մեր հարեան մեծ չենում
 Վար ու ցանքս կար.
 Մի բողեյում յեղով նա
 Կարկառահար:
 Հաժարգեցին ջրհորի մաս
 Նրանք ժողով.
 Կարկուտի դեմ մեծ կռիվ—
 Վճռեցին զեղով:
 Խորհուրդ ավեց տերտերը
 — Կարկուտի դեմ
 Յերեսներդ խաչ հանեք.
 Յես աղսթեմ:
 Դուրս հանեք խաչ ու խաչվառ,
 Հագնեմ չորջառ.
 Անենք Թափուր, անաղաստան,
 Եղեմ բուրվառ.
 Որհնեմ չորս կողմն աշխարհի,
 Բերեմ ոգուռ.
 Փող ավեք ինձ աջամբուրդ,
 Կարեմ կարկուտ:
 Փող ժողվեցին իրար մեջ.
 Են տերտերը
 Թափորն առավ ու գնաց
 Յան արտերը:
 Բայց մաղթանքը չողնեց, վոր
 Կարկուտ չգար.
 Յանքսերն յեղան եղ ամռան
 Կարկառահար:
 Ասում եյին գյուղացիք.
 — Ափսոս, վայ, վայ
 Փողերն արինք գուր տեղը
 Տերտերի վայ:

Լավ չե՞ր փողը տանեյինք
 Պետապ, Պետապ.
 Նրա հեռ հաստատեյինք
 Ամուր կապ, կապ:
 Կապահովագրվեյինք
 Մենք Պետապում.
 Տերտերների նման նա
 Մարդ չի խորում:
 Հիմա կստանայինք հո
 Կրոր գումար,
 Մեր կարկառահար արտերի,
 Յանքի համար:
 Տերտերները մեզ պետք չեն—
 Աղսթք կարդան.
 Յեղբայրներ, գնանք Պետապ,
 Գրվենք անդամ:

ՅԵՐՐՈՐԴ ՄԱՍ

(Մուկետիկները բռնում են իրենց տեղերը)

- 1. ՄՈՒՆ.— Հանգստացեք, մի ազմկեք,
Լավ նայեցեք, աչք մի վաղեք:
- 2.— Եյ, ուշ—ուշադրություն,
Հետաքրքիր պատմություն.
Շատապ, շատապ, շատապի.
Շատ կարևոր մասին
Հասանք Պետապի:
ՅԵՐԿՈՒՍՈՎ։— Մենք կպատմենք,
Մենք ցույց կըսանք,
Դուք կըտեսնեք նկարից,
Թե վորտեղ, ինչ սպնություն
Ստացվել է Պետապից:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.— (Նախաբեմ դուրս գալով)։ Այսպիսով բնկերներ, վերջում խոսենք այն մասին, թե Պետապը գյուղացիության ի՞նչ է տալիս:

Վերջին տարին Պետապը տարերային դժբախտություն կրած մեր միության մեջ ապրող գյուղացիներին 17 միլիոն սուբյուց ավել է բաց թողել: Իսկ Հայաստանում 220 հազար սուբյուց:

ՅԵՐԿՈՒ ՄՈՒՆԵՏԻԿՆ ԵՆ ՄԻԱՍԻՆ.— 17 միլիոն սուբյուց:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.— Սորճրդային իշխանությանն իբր բարբ և հանարկներով չքավորների շահերին բնդառաջ է գնում: Ապահովագրությանը չքավորների գրությունը ամեն կերպ թեթևացնում է: Ամենաչքա-

վոր գյուղացին ապահովագրական տոկոսներից ազատվում է և միտամանակ նրա գույքը ապահովագրված է համարվում:

1925 թվին ապահովագրական տոկոսներից ազատված էր կարկասճարության զեպքում ամբողջ գյուղացիական անասնություններից 13,000-ը, իսկ ժանտախտի զեպքում մոտ չինյ հարյուր անասնություն:

Գյուղացիության համար ապահովագրության տոկոսները տարեց-տարի թեթևանում են: Այստեղ զեկուցման սկզբում ինձ այդ մասին հարց ավին: Հիմի տեսեք, Սորճրդային Հանրապետությունների Միության մեջ ինչպե՞ս է այդ արվում: Իբր սրինակ, վերցնենք թեկուզ հրդեհից ապահովագրվելը:

(Վարագույրը բարձրանում է, բեմի վրա կանգնած են չորս մարդ պլակտները ձեռքներին: Առաջինի ձեռքի պլակատը համարյա մի մարդու բոյունի: Պլակատի վրա մակագրված է 1921-22 թիվ: Պլակատի մեջտեղը խոշոր տատերով գրված է. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՐՆ ԵՅ ՌՈՒԲԼԻ: Պլակատի ներքևը՝ փոքրիկ տատերով. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ 100 ՌՈՒԲԼՈՒՅ: Յերկրորդ մարդու ձեռքի պլակատը առաջինից մի քիչ փոքր է, դարձյալ վերոհիշյալ մակագրություներով, բայց գրված 1922-24 թ. մեջտեղում՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՎՃԱՐՆ ԵՅ ՌՈՒԲ. 04 ԿՈՊ., 100 ՌՈՒԲԼՈՒՅ: Յերրորդ պլակատը ավելի փոքր: Մակագիր՝ 1923-24 թ., 1 ուրբ: 22 կոպ., 100 ուրբուց: Չորրորդ պլակատը ամենից փոքրն է, (մոտավորապես առաջինից 4 անգամ փոքր): Սրա վրա գրված է. 1924-

25 թ., 80 ԿՈՊԵԿ ԴԱՐՉՅԱԼ ԱՊՍԷՈՎԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԳՈՒՄԱՐԻ 100 ՌՈՒԲԼՈՒՅ) :

Ա. ՄԱՐԴ. (Պլակատը ձեռքին) .—1921 22 թվին գյուղացին գույքային արժեքային թյուրապահության պարտադիր սպասույթային համաձայն տալիս էր 3 սուր., սպասույթային 100 սուրյու հասույցման գիմաց :

Բ. ՄԱՐԴ. (Պլակատը ձեռքին) .—1922-23 թվին գյուղացին տալիս էր նախկին տարվա գումարից համարյա 1 սուրյի քիչ, այսինքն՝ 2 սուր 04 կոպ., նույն սպասույթային 100 սուրյի հասույցման գիմաց :

Գ. ՄԱՐԴ. (Պլակատով) .—1923 24 թվին գյուղացին տալիս էր ավելի քիչ, այսինքն՝ 1 սուրյի 22 կոպեկ, նույն սպասույթային 100 սուրյու հասույցման գիմաց :

Դ. ՄԱՐԴ. (Պլակատով) .—1924 25 թվին գյուղացին տալիս էր միանգամայն շնչին բան, բնագամենը 80 կոպ., դարձյալ նույն սպասույթային 100 սուր. հասույցման գիմաց :

(Վարագույրը ծածկվում է) :

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ .—Ապաստանողական վճարումները իջեցման հետ միաժամանակ ավելանում էյին սպասույթային հասույցումները, ավամ գումարները : Բայց Պետապը տարերային դժբախտությունից առաջացած միայն վնասները ծածկելու հասույցումներով չէր սահմանափակվում, փոչ, Պետապը հրդեհները և անասունների սարավորիկ հիվանդությունների գեմ կոփելու համար միջոցներ է բաց թողնում : Միայն 1924 թվին Պետապը հրդեհները գեմ կոփելու համար, այսինքն՝ գյուղացիական հրդեհաչեջ խմբերին, իրը գրամական և այլ աեսակի սպասույթային՝ բաց և թողած մեկ ու կես միլիոն սուրյուց ավելի, իհարկե ի՞նչ . Մ. մասշտաբով

ՅԵՐԿՈՒ ՄՈՒՆԵՏԻԿ. միասին .—Հրդեհը գեմ կոփելու համար մեկ ու կես միլիոն սուրյի :

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ .—Այսպիսով, գույք աեսնում էր, փոր Պետապն սպասույթային թյուրապահության համար ամեն ինչում և ամենուրեք բնագամայ և գնում : Ապաստանողական գանձումները յերբեք էլ հարկ չեն : Այդ փողերն անմիջապես գյուղացիներին և վերադարձվում, կամ վնասված գույքին սպասույթային վարձատրություններ տալով, կամ անասնաբուժական սանիտարական միջոցները համար ծախքեր կատարելով : Հիմա մնայ՝ միայն խոսել կամավոր սպասույթային թյուրապահության :

Կամավոր սպասույթային թյուրապահություն . . . (Սրահ եմ մտնում կարկոթից տուժած գյուղացիք : Ազմուկ է բարձրանում) :

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ .—Այդ ի՞նչ սպասույթային : ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ . (Հասարակուրյան միջից) .— Կարկոթից վնասվածները յեկել են :

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼԸ .—Այդ փող վնասվածները : Եդ են մարդիկն են, վորոնց այստեղ նկարագրում էյի և արձանագրություն կազմում : Հիչում էր :

ՅԵՐԿՈՒ ԳՅՈՒՂԱՅԻՆ .—(Հասարակուրյան միջից) .— Սրանք Արայրի գյուղի գյուղացիներն են :

ՍԱՐԳԻՍԸ ՈՒ ՀՄԱՅԱԿ .—(Սրահի միջով գնալով դեպի գործակալը) Ենպես փչացավ, փոր նույնիսկ բույսի արմատի վերջին ծերն անգամ չմնաց : Կարողությունից զրկվեցինք . . . Ելի Պետապն ու մեր հայր : Գործակալը վորակե՞ղ ա :

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ .—Այս կողմը յեկեք, յես եմ : ՍԱՐԳԻՍԸ ՈՒ ՀՄԱՅԱԿ .—(Բեմին մոտենալով) Հր, բնկեր գործակալ, մեկ կողմե՞ք թե չե :

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Ի հարկե, դա մեր պարտակա-
նությանն է:

ՍԱՐԳԻՍ.—Տունս-տեղս բրիչակ յեղով քանդվեց, ամ-
բողջ հարստությանս կորով ու հմի յես դեղի ամե-
նահետին ուղքսան եմ:

ՀՄԱՅԱԿ.—Յես իստակ կորած եմ, միայն մի հույս կա,
վոր յես կամավոր կերպով եմ ապահովագրվել,
դուցե ավել ստանամ:

ՍԱՐԳԻՍ.—Ե՛հ, կամավոր, ի՞նչ է վոր...

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Քեզ, Սարգիս, վորպես պար-
տագիր կերպով ապահովագրված է, կհամարի 150
սուբլի, իսկ քեզ, Հմայակ, վորպես կամավոր
ապահովագրված ի՛ 250 սուբլու փոխարեն 400 սուբ-
լի կստանաս:

(150 սուբ. սրինակի համար բերեցինք: Այդ թի-
վը անհրաժեշտ է, ի հարկե, փոխել ավելի զավանի
ապահովագրական հասուցումների քանակով...
Կամավոր ապահովագրության 250 սուբ. թիվը կա-
րելի չէ թողնել):

ՀՄԱՅԱԿ.—(Սատիկ ուրախացած) Ըհ, հաջողու-
թյանն էս է, բողզն էլ: Իսկ յես թունդ հուսահատ-
վել էյի: Ուզողսի համատարս չեք դայի, վոր ինձ
եզքան փող կսան:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Այ, կտանք՝ կհամոզվես:

ՍԱՐԳԻՍ.—Ախր եզ յինչու բան ա՞, բնիկը դործա-
կալ: Յես իմ կարողության, ունեցվածքի համար
պիտի քիչ, շոտ քիչ ստանամ: Նա ինձնից յերկու
տակ, յեթե վսչ յերեք տակ ավել պիտի ստանա՞:
Նրա կարողությանն ախր եզքան փող չարժի:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Մեղքը քոնն է: Չեզ բոլորիդ
ատել ենք. այ մարդիկ, լրացուցիչ կերպով ապահո-
վագրվեցեք, կփոշմանեք: Մի վորեե գժբախա պա-

տահարի ժամանակ պարտագիր ապահովագրու-
թյան դործով շատ փող չեք ստանա: Իսկ դուք «եհ»
էյիք անում ու ձեռք թափահարում: Յես քեզ լավ եմ
հիշում, դու էլ զոտով ես ապահովագրվել: Հր, հմի
ինչպե՞ս է, չէյիր ուզում...

ՍԱՐԳԻՍ.—(Ընկեցավ) Հա, ճիշտ ա—հիմարացել
էյի:

ՅԵՐԿՐՈՐԳ ՉԱՅՆ.—(Հասարակուրյան միջից) Ինչե՞
կամավոր կերպով չապահովագրվեցիր: Դու հո հա-
րուստ էյիր, ուժ ունէյիր: Դու հեշտությամբ փող
կարայիր սալ:

ՍԱՐԳԻՍ.—(Չարախնդաց) Ասում ես ինչո՞ւ կամավոր
կերպով չապահովագրվեցի, նրա համար, վոր բան
չէյի հասկանում: Են ժամանակ միշտ էլ մտածում
էյի, վոր եզ փողերը իզուր տեղը պաի կորչեն: Հի-
մի իմ հիմարությանից յես իմ լավին քացի ավի ու
զրկվեցի:

—Իսկ իմ 400 մանեթով յես մի կերպ վտարի կը
կանգնեմ:

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակուրյան միջից) Իսկ
նրանց փողը յե՞րբ կտար: Շատ կուզեյի սեփական
աչքերով տեսնել:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—Վնասված գլուգացուն նախքան
փող սալը, մենք քննում, հետազոտում ենք
նրա վնասված ունեցվածքը և արձանագրության
ենք կազմում: Բայց քանի վոր սրանց արձանագրու-
թյանը վաղուց կազմված է, կարելի չէ այստեղ
սրանց փող սալ: (Հասարակուրյանը) Արդյոք ես
Արալրիս գլուցի նախագահը այստեղ չե՞:

ՆԱԽԱԳԱՀ.—(Հասարակուրյան միջից) Եստեղ եմ: Եզ
վնասված գեղացիներին հեռ եմ յեկել:

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—*Հմայակն ու Սարգիսը շատ վընաս են կրել:*

ՆԱԽԱԳԱՀ.—*(Բեմին մտտենալով) Շատ կարելի չեստես, մինչև վերջին թելը:*

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—*Դու եզ պաշտանական թրդթով կարո՞ղ ես հաստատել:*

ՆԱԽԱԳԱՀ.—*Կարող եմ: Մեր քարաուղարն ել ե՛ ետևը, պեշտան ել հո ջրումս ա:*

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—*Դե վոր աչգպես ե, յես կարող եմ աշտակ գրանց հաշիվը վերջացնել: (լսողներին) Հիմա, ընկերներ, դուք ձեր աչքով կտեսնեք, թե կամավոր կերպով ապահովագրվելը ի՞նչ մեծ նշանակության ունի: Հիմա յես կզբաղվեմ ես մնասված գյուղացիներին գործով, իսկ դուք եզ ժամանակամիջոցում կլսեք ապահովագրության գործակալության խրատները, ավանդները ու քառյակները կամավոր ապահովագրության մասին:*

(վարագույրը ծածկվում է: Նախաբեմ են դուրս գալիս առաջին և յերկրորդ մանետիկները, իրենց հետ յերեք պլակատ ունենալով. վորոնց վրա գրված են ապահովագրության շուրջն ավանդներ:

ԱՌԱՋԻՆ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Լսեցեք:*

ՅԵՐԿՐՈՐԳ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Բոլորդ լսեցեք ապահովագրական ավանդները:*

1-ԻՆ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Վոչ մի տնտեսություն փորձանքից, գուլումից չի կարող ազատ լինի:*

2-ՐԳ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Ունեցածդ պահպանի՛ր փորձանքից՝ ապահովագրելով:*

1-ԻՆ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Վո՛չ մի բան առանց ապահովագրելու չքողեն՛ս:*

2-ՐԳ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Պարտադիր ապահովագրությունը ամենքին ել հավասար առաջին ոգնությունն է հասցնում:*

1-ԻՆ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Կամավոր ապահովագրությունը ականջի հետև մի՛ գցիր: Ինչքան շատ փող տաս, ենքան շատ ավելի փող կստանաս:*

*Կուպեկը ափսոսաս,
Մանեք կոխ կբտաս:*

2-ՐԳ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Ժամանակին տո՛ւր, ժամանակին ա՛ն:*

1-ԻՆ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Թափալություն չանե՛ս՝ Պետապի գործակալից չգիտցածիդ մասին խորհուրդ հարցնելու:*

2-ՐԳ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Ապահովագրության գլխավոր կանոնները սովորի՛ր և մի՛տոյ պահիր, վոր դժբաղդության ժամանակ շվար չմնաս, և անելիքդ իմանաս:*

1-ԻՆ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Ուշի-ուշով կարդա ապահովագրության հայտարարությունը և խնամե՛ով պահի՛ր:*

2-ՐԳ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Թե վոր գործակալն անարդար գործ բռնի, իսկույն իմաց արա նրանից մեծին, կամ Պետապի գրասենյակին (Յերևան, Բաֆֆու փող. № 40):*

1-ԻՆ ՄՈՒՆԵՏԻԿ.—*Վոր կիմանաս, բե մեկն ու մեկը գեղձում է արել, չքազցես գող-ավագակին:*

(Յերբորդ պլակատի ընթերցման ժամանակ նախաբեմ են մտնում մի աղջիկ, մի տղա: Մունետիկները իրենց ընթերցանությունը վերջացնելուց հետո գնում են, բեմի հակառակ ծայրերի վրա թողնելով պլակատները: Պլակատները մինչև գեկուցման վերջը մնում են):

ՔԱՌՅԱԿՆԵՐ ԿԱՄԱՎՈՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

ՏՂԱ.—Աշխատավոր գյուղացիք,
Գողթականներ, տեղացիք,
Քառյակներով մենք բեմից
Բան ենք ասում, իմացեք:

ԱՂՋԻԿ.—Ձեզ, գյուղերի բնակիչ,
Կգրացեցնենք մենք մի քիչ,
Քառյակներով կպատմենք
Թե են Պետապն ի՞նչ է, ի՞նչ:

ՏՂԱ.—Թողեք տերտեր, աջ ու խաչ,
Թուղեք ախ, վախ ու հառաչ,
Ել միք վախի կարկառից,
Այ Պետապր մեր առաջ:

ԱՂՋԻԿ.—Հաստատ մնանք մեր կապին,
Անգամ գրվենք Պետապին,
Են ել, են ել կամավոր,
Վոր չնստենք չոր տապին:

ՏՂԱ.—Գյուղը գիտի, վոր իրոք
Յես աղա յեմ շատ խելոք.
Տավար, տուն-տեղ, վար ու ցանքս
Սարախ արի վազորոք:

ԱՂՋԻԿ.—Վատվեց, գնաց մեր Չախն,
Տես գեղնեկ է, վոնց լիմոն,
Ինչո՞ւ չարեց նա սարախ,
Ձեյին ուզում ասա միլիոն:

ՏՂԱ.—Բա մեր Երո՞ն, խելքի ծով,
Ունի, չունի յերկու կով.
Բառաչում են, պահանջում
—Երա, գրվի քո կամքով:

ԱՂՋԻԿ.—Հարութ, ձափար քիչ աղա,
Փորձանքի հետ չեն խաղա.
Անգամ գրվի Պետապին,
Տես, չեմ ասնի քեզ աղա:

ՏՂԱ.—Կասուն նստած են պատին,
Մլավելով իր գայգին
«Ինձ ել գրեք, ասում է,
Անգամ գասնամ Պետապին:

ԱՂՋԻԿ.—Դուռ ու դրկից, իմացի,
Յես աղջիկ եմ խելոցի,
Հավարեցի քիչ գրամ,
Տրա-րամ, տր-ա-րամ,
Տավար, տուն, ցանքս, չուն, կասու
Յես Պետապում գրեցի:

ՅԵՐԿՈՒՍՈՎ.—Բան ենք ասում մենք տեղին,
Բան ենք ասում սող գեղին,
Ես աչնանից անպատճառ
Գրվենք կամքով—մեր գլխին:

(Աղջիկն ու տղան գնում են: Թատրոնի սրահն
է մտնում արտասովելով մի կին):

ԱՌԱՋԻՆ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակուրթյան միջից) Եզ
յերգերն ուրախ յերգեր են, իսկ ենտեղ մեկը, կար-
ծես, լաց է լինում:

ՅԵՐՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակուրթյան միջից) Սս,
վնասված Հմայակի կնիկն ա:

(Վարագույրը բարձրանում է: Բեմի վրա ստո-
բագրում են քուղքը, իսկ գործակալը գրամ է հաշ-
վում):

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԳՅՈՒՂԱՅԻ.—(Հասարակուրթյան միջից)
Եյ, Հմայակ, կնիկդ եկել ա ու լաց ա լինում, ինչի՞
չես միխիթարում:

ՀՄԱՅԱԿ.—(Սրահի մեջտեղով վազում ե, քղբադրամբ
ողում շարժելով): *Կնիկ ջան, ել լաց մի լինի: 400*
մանեթ ստացա, հմի կարող ենք վտարի կանգնել:
ՍԱՐԳԻՍ.—(Մռայլ նստում ե մի անկյունում) *Հիմար*
եմ յես, հիմար, են վոր կասեն ե՝ եչացած մարդ
եմ: Ասա կամավոր կերպով սպասովազբվելի, ելի՞,
ս՞վ ա գլխիդ քացի տալու վոր... Իսկ յես թարսը-
վում եյի:

(Վարագույրը դանդաղ իջնում ե: Նախաբեմ ե
դուրս գալի Պետապի գործակալը):

ՊԵՏԱՊԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼ.—*Ընկերներ, Պետապի մասին մեր*
գեկուցումը վերջացավ:

Վ Ե Ր Ձ

Ք Ա Ռ Յ Ա Կ Ն Ե Ր

Յես մի փնջիկ կով սոս,
կովիս անունը Նարզիզ,
ե, կապահովազբես,—
կինս ստով, այ Սարգիս:
Ականջ ունիմ՝ ծակ չունի-
Քացի ավի իմ բազդին,
Չլսեցի Մարոյես,
Կովս ավինք ժանտախտին:
Յերեխեսը չորացան,
Հիմա չունիմ թան, թացան,
Ովքեր գրվան Պետապում,
Փողն ել նրանք ստացան:
Քամի, մրբիկ ու կարկուտ,
Հանդ-հանդատան խիված ե:
Յորեն, գարի ու հաճար
Արտերի մեջ թափված ե:
Տեր Միլլիյի մողթանըը
Անցավ, գնաց անտեղի-
Մենք մտտացանք Պետապր,
Ջարգվեց մեջքը մեր գեղի:
Լսեց, խղճաց Պետապր,
Գյուղ ու գարկեց հրահանգ-
— Յեկեք, գրվեք Պետապում,
Խելքի կարտս գյուղ-բնակիչ:
Փողոցները լցվեցին,
Ահել, ջահել գյուղացի,
Չայն եր գալիս չորս կողմեց

Ախի, վախի ու լացի:
 Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ համախոր
 Չգրվեցինք Պետապում.
 Հրդեհ, ժանտախտ ու հարկուտ
 Մեր վաստակն են միշտ լավում:
 Դար, Չանդեգուր, Բայազետ,
 Փամբակ-Լոռի, Լեոնաստան,
 Անասնապահ, յերկրագործ,
 Խորհրդային Հայաստան,
 Ապահովվիր Պետապում,
 Անգամ գրվիր քո համբով,
 Թե չե՛ յերկիր, հարկաավայր,
 Վայ թե չապրիս եզ խելքով:

«Ազգային գրադարան»

NL0221813

43.974

807

ԳԻՆՆ Ե 35 ԿՈՊ.

1
2

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУ
ВОСТОЧЕДЕНИЯ
Академии Наук
С С Р